Slikanice brez besedila kot spodbuda za govorno izražanje otrok v oddelku s prilagojenim programom

Raziskovalna naloga

Barbara Kavšek

Ivančna Gorica, september 2026

Kazalo Vsebine

1. UVOD 1
1.1 Opredelitev raziskovalnega področja 1
1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge 2
1.3 Raziskovalna vprašanja, hipoteze in omejitve 2
1.4 Raziskovalne metode 3
1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji 4
2. TEORETIČNI DEL 4
2.1 GOVORNI RAZVOJ OTROK 5
2.1.1 Razvoj govora 5
2.1.2 Otrokova komunikacija v predšolskem obdobju 7
2.1.3 Govorno-jezikovni razvoj otrok s posebnimi potrebami 8
2.1.4 Metode dela za spodbujanje govornega razvoja 9
2.2 Slikanice brez besedila 10
2.2.1 Slikanice brez besedila kot spodbuda za govorno izražanje 11
2.2.2 Vloga odraslega pri uporabi slikanic brez besedila v vrtcu 11
2.3 Pregled dosedanjih raziskav 12
3. EMPIRIČNI DEL 15
3.1 Časovni potek raziskave 15
3.2 Postopek zbiranja podatkov 16
3.2.1 Opis uporabljenih slikanic in dejavnosti 17
3.3 Raziskovalna metoda 19
3.4 Hipoteze 20
3.5 Raziskovalni vzorec 20
3.5.1 Predstavitev otrok, njihove značilnosti in začetno stanje 21
3.6 Rezultati in razprava 24
3.6.1 Spremembe v pogostosti govornega izražanja 24
3.6.2 Spremembe v dolžini izjav 26
3.6.3 Spremembe v sodelovanju v pogovoru 29
3.6.4 Spremembe v razumevanju ilustracij 33
3.6.5 Odgovori na raziskovalna vprašanja 37

3.6.6 Presoja hipotez 39
3.7 Izvirni prispevek k praksi in teoriji 41
4. SKLEPNE UGOTOVITVE 43
5. VIRI IN LITERATURA 49
6. PRILOGE 52

Kazalo Slik

Slika 1: Avtorsko izdelano didaktično gradivo Maša in medved, Vir: Lasten 18
Slika 2: Avtorsko izdelano didaktično gradivo Zaljubljeni žabec, Vir: lasten 19
Slika 3: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno 53
Slika 4: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno 53
Slika 5: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno 53
Slika 6: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno 53
Slika 7: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno 53
Slika 8: Avtorsko izdelano didaktično gradivo Zaljubljeni žabec 53
Slika 9: Avtorsko izdelano didaktično gradivo Maša in medved 53

Kazalo Tabel

Tabela 1: Primerjava začetnega in končnega stanja otrok na štirih spremljalnih področjih, Vir: Lasten 24
Tabela 2: Začetno stanje pred projektom, 17. 3. 2026 52
Tabela 3: Legenda 52
Tabela 4: Dnevnik beleženja dejavnosti, 19. 3. 2026 53
Tabela 5: Dnevnik Beleženja dejavnosti, 24. 3. 2026 53
Tabela 6: Dnevnik beleženja dejavnosti, 26. 3. 2026 54
Tabela 7: Dnevnik beleženja dejavnosti, 29. 3. 2026 54
Tabela 8: Dnevnik beleženja dejavnosti, 1. 4. 2026 55
Tabela 9: Dnevnik beleženja dejavnosti, 4. 4. 2026 55

Kazalo Grafov

Graf 1: : Primerjava pogostosti govornega izražanja otrok med začetnim in končnim opazovanjem, Vir: Lasten 26
Graf 2: Primerjava dolžine govornih izjav otrok med začetnim in končnim opazovanjem, Vir: Lasten 29
Graf 3: Primerjava sodelovanja otrok v pogovoru med začetnim in končnim opazovanjem, Vir: Lasten 33
Graf 4: Primerjava razumevanja ilustracij med začetnim in končnim opazovanjem, Vir: Lasten 37

POVZETEK

Raziskovalna naloga obravnava slikanice brez besedila kot spodbudo za govorno izražanje otrok v oddelku s prilagojenim programom. Namen raziskave je bil ugotoviti, kako se med načrtovano in večkratno uporabo slikanic brez besedila spreminjajo pogostost govornega izražanja, dolžina govornih izjav, sodelovanje otrok v pogovoru ter razumevanje dogajanja na ilustracijah.

Raziskava je temeljila predvsem na kvalitativnem pristopu z elementi opisnega številčnega spremljanja. V raziskavo je bilo vključenih šest predšolskih otrok iz oddelka s prilagojenim programom. Podatke smo zbirali z neposrednim in sistematičnim opazovanjem, opazovalno tabelo ter dnevniškimi zapisi med dejavnostmi s slikanicami brez besedila. Pri vsakem otroku smo spremljali štiri področja: pogostost govora, dolžino izjave, sodelovanje v pogovoru in razumevanje ilustracij. Posamezna področja smo ocenjevali na štiristopenjski lestvici, številčne ocene pa smo dopolnjevali s konkretnimi govornimi in neverbalnimi odzivi otrok.

Rezultati so pokazali, da so se spremembe pri otrocih pojavljale različno glede na njihove začetne govorno-jezikovne zmožnosti. Pogostost govornega izražanja se je povečala pri treh od šestih otrok. Dolžina govornih izjav se je povečala pri petih od šestih otrok, sodelovanje v pogovoru pa se je izboljšalo pri vseh šestih otrocih. Pri štirih od šestih otrok se je izboljšalo tudi razumevanje dogajanja na ilustracijah. Pri posameznih otrocih se napredek ni pokazal na vseh področjih hkrati, temveč se je lahko najprej izrazil v večjem sodelovanju, daljših izjavah ali boljšem razumevanju ilustracij.

Ugotovitve kažejo, da lahko slikanice brez besedila predstavljajo primerno in prilagodljivo spodbudo za govorno-komunikacijske dejavnosti v oddelku s prilagojenim programom. Njihova uporabnost je predvsem v možnosti prilagajanja dejavnosti posameznemu otroku, njegovim zmožnostim, interesom in načinu komunikacije. Rezultatov zaradi majhnega in namensko izbranega vzorca ne moremo posploševati na širšo populacijo, vendar raziskava ponuja vpogled v različne individualne odzive otrok in možnosti sistematičnega spremljanja njihovega govornega in komunikacijskega napredka.

Ključne besede: govorno izražanje, slikanice brez besedila, predšolsko obdobje, otroci s posebnimi potrebami, pripovedovanje, jezikovni razvoj.

ABSTRACT

The research paper examines wordless picture books as a means of encouraging verbal expression among children in a preschool group following an adapted programme. The aim of the study was to determine how the frequency of verbal expression, the length of spoken utterances, participation in conversation, and understanding of events depicted in illustrations change during the planned and repeated use of wordless picture books.

The study was based primarily on a qualitative approach, supplemented by elements of descriptive quantitative monitoring. Six preschool children from a group following an adapted programme participated in the research. Data were collected through direct and systematic observation, an observation chart, and diary records during activities involving wordless picture books. Four areas were monitored for each child: frequency of speech, length of utterances, participation in conversation, and understanding of illustrations. Each area was assessed using a four-point scale, while the numerical ratings were supplemented with concrete examples of the children's verbal and non-verbal responses.

The results showed that changes varied according to the children's initial speech and language abilities. The frequency of verbal expression increased in three of the six children. The length of spoken utterances increased in five of the six children, while participation in conversation improved in all six children. Understanding of the events depicted in the illustrations also improved in four of the six children. In individual children, progress was not evident in all areas at the same time; it could first be observed in greater participation, longer utterances, or better understanding of the illustrations.

The findings indicate that wordless picture books can provide an appropriate and adaptable stimulus for speech and communication activities in preschool groups following an adapted programme. Their usefulness lies primarily in the possibility of adapting the activity to each child's abilities, interests, and mode of communication. Due to the small and purposively selected sample, the findings cannot be generalized to the wider population. Nevertheless, the study provides insight into children's individual responses and into possibilities for systematically monitoring their progress in speech and communication.

Keywords: verbal expression, wordless picture books, preschool period, children with special needs, storytelling, language development.

1. UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Govorno-jezikovni razvoj predstavlja pomembno področje otrokovega razvoja v predšolskem obdobju. Otrok preko govora izraža svoje potrebe, želje, misli in čustva ter se vključuje v komunikacijo z odraslimi in vrstniki. Razvoj govora je tesno povezan tudi z otrokovim spoznavnim, socialnim in čustvenim razvojem, saj otrok jezik usvaja predvsem v vsakodnevnih interakcijah z okoljem.

Otroci se v govorno-jezikovnem razvoju med seboj razlikujejo. Nekateri zgodaj oblikujejo daljše povedi in se spontano vključujejo v pogovor, drugi pa za govorno izražanje potrebujejo več časa, ponavljanja in spodbud. Še večje razlike se lahko pojavljajo pri otrocih s posebnimi potrebami, pri katerih so lahko prisotne težave na področju razumevanja govora, govornega izražanja, pozornosti, sodelovanja v komunikaciji in socialne interakcije. Zaradi tega potrebujejo prilagojene načine dela, ki upoštevajo njihove individualne zmožnosti, interese in potrebe.

Pomembno vlogo pri spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja ima vrtec, saj otroku zagotavlja številne priložnosti za komunikacijo, pripovedovanje, poslušanje in sodelovanje. Pri tem ima pomembno vlogo vzgojitelj, ki z načinom komunikacije, postavljanjem vprašanj, modeliranjem govora in ustvarjanjem spodbudnega okolja vpliva na otrokovo pripravljenost za izražanje.

Ena izmed možnosti za spodbujanje govornega izražanja je uporaba slikanic. Slikanice otroku omogočajo povezovanje vizualnega in jezikovnega sveta, spodbujajo njegovo opazovanje, razmišljanje, poimenovanje in pripovedovanje. Posebno mesto imajo slikanice brez besedila, pri katerih zgodba ni določena z zapisanim besedilom, temveč jo otrok oblikuje na podlagi ilustracij. Pri tem lahko poimenuje osebe in predmete, opisuje dogajanje, odgovarja na vprašanja, povezuje posamezne prizore in postopoma razvija pripoved.

Slikanice brez besedila so lahko posebej primerne za delo z otroki, ki imajo manj razvite govorno-jezikovne sposobnosti, saj omogočajo prilagajanje dejavnosti posameznemu otroku. Otrok lahko sprva sodeluje s pogledom, gesto ali kazanjem, pozneje z eno besedo, večbesedno izjavo ali krajšo povedjo. Odrasli lahko zahtevnost vprašanj in spodbud prilagaja otrokovi trenutni razvojni ravni.

Raziskovalna naloga zato obravnava uporabo slikanice brez besedila kot sredstva za spodbujanje govornega izražanja otrok v oddelku s prilagojenim programom. Osredotoča se na spremljanje sprememb v pogostosti govornega izražanja, dolžini otrokovih izjav, sodelovanju v pogovoru in razumevanju dogajanja na ilustracijah.

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen raziskovalne naloge je raziskati, kako se med načrtovano in večkratno uporabo slikanic brez besedila spreminja govorno izražanje otrok v oddelku s prilagojenim programom. Z raziskavo želimo ugotoviti, ali lahko redno vključevanje slikanic brez besedila v vzgojno-izobraževalno delo spodbuja otroke k pogostejšemu govornemu izražanju, oblikovanju daljših izjav, dejavnejšemu sodelovanju v pogovoru ter boljšemu razumevanju dogajanja na ilustracijah.

Cilji raziskovalne naloge so:

- ugotoviti, kako se med večkratnim izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila spreminja pogostost govornega izražanja otrok;
- ugotoviti, kako se med dejavnostmi spreminja dolžina otrokovih govornih izjav;
- ugotoviti, kako se med večkratno uporabo slikanice brez besedila spreminja sodelovanje otrok v pogovoru;
- ugotoviti, kako se med dejavnostmi spreminja razumevanje dogajanja na ilustracijah in povezovanje posameznih prizorov.

1.3 Raziskovalna vprašanja, hipoteze in omejitve

Na podlagi namena in ciljev raziskave smo si zastavili naslednja raziskovalna vprašanja:

Kako se med izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila spreminja pogostost govornega izražanja otrok?

Kako se med izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila spreminja dolžina otrokovih izjav?

Kako se spreminja sodelovanje otrok v pogovoru?

Kako se med dejavnostmi spreminja razumevanje dogajanja na ilustracijah?

Na podlagi raziskovalnih vprašanj smo oblikovali naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok po večkratni uporabi slikanice brez besedila povečala pogostost govornega izražanja.

Hipoteza 2: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok med izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila povečala dolžina njihovih govornih izjav.

Hipoteza 3: Predvidevamo, da bodo otroci med večkratnim izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila postopoma aktivneje sodelovali v pogovoru.

Hipoteza 4: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok izboljšalo razumevanje dogajanja na ilustracijah in povezovanje posameznih prizorov v smiselno celoto.

Raziskava ima tudi nekatere omejitve. V raziskavo je bilo vključenih le šest otrok iz enega oddelka s prilagojenim programom, zato rezultatov ne moremo posploševati na širšo populacijo otrok. Otroci se med seboj razlikujejo glede na starost, razvojne značilnosti, govorno-jezikovne sposobnosti, pozornost, interese in pripravljenost za sodelovanje, zato njihovega napredka ni mogoče neposredno primerjati.

Omejitev predstavlja tudi razmeroma kratko obdobje raziskave. Spremembe v govorno-jezikovnem razvoju običajno nastajajo postopoma, zato bi daljše obdobje spremljanja omogočilo natančnejšo presojo trajnosti opaženih sprememb. Na rezultate lahko vplivajo tudi trenutno razpoloženje otroka, utrujenost, zdravstveno stanje, zanimanje za posamezno slikanico in odnos z odraslim, ki dejavnost vodi.

Ker je opazovanje izvajala oseba, ki je bila hkrati vključena v dejavnost z otroki, obstaja tudi možnost subjektivnosti pri vrednotenju posameznih odzivov. Za večjo preglednost smo zato uporabljali enotno opazovalno lestvico ter poleg številčnih ocen beležili konkretne izjave in vedenjske odzive otrok.

1.4 Raziskovalne metode

V teoretičnem delu raziskovalne naloge smo uporabili deskriptivno metodo, s pomočjo katere smo pregledali in predstavili strokovna ter znanstvena spoznanja o govorno-jezikovnem razvoju otrok, komunikaciji v predšolskem obdobju, otrocih s posebnimi potrebami, metodah spodbujanja govora ter uporabi slikanic brez besedila.

Empirični del temelji na sistematičnem opazovanju šestih predšolskih otrok. Podatke smo zbirali z opazovalno tabelo in dnevniškimi zapisi med večkratnim izvajanjem dejavnosti s slikanicami brez besedila.

Pri vsakem otroku smo spremljali štiri področja: pogostost govora, dolžino izjave, sodelovanje v pogovoru in razumevanje slike. Posamezna področja smo ocenjevali na štiristopenjski lestvici od 0 do 3. Poleg številčnih ocen smo beležili konkretne izjave otrok in značilne neverbalne odzive, kot so kazanje, pogled, vodenje roke odraslega po ilustraciji ali zavračanje dejavnosti.

Podatke smo obdelali opisno in primerjalno. Pri posameznem otroku smo primerjali začetno stanje z njegovimi odzivi ob nadaljnjih izvedbah dejavnosti ter spremljali smer in obseg opaženih sprememb. Številčne ocene so služile predvsem kot pripomoček za pregledno spremljanje napredka, medtem ko so konkretne izjave in dnevniški zapisi omogočili kvalitativno interpretacijo rezultatov.

Podrobnejši opis raziskovalne metode, časovnega poteka raziskave, zbiranja podatkov, raziskovalnega vzorca in uporabljenih slikanic je predstavljen v empiričnem delu naloge.

1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji

Izvirni prispevek raziskovalne naloge vidimo predvsem v praktičnem preizkušanju načrtovane uporabe slikanic brez besedila pri otrocih v oddelku s prilagojenim programom. Raziskava se ne osredotoča le na to, ali otrok govori ali ne, temveč spremlja več področij njegove komunikacije: pogostost govora, dolžino izjave, sodelovanje v pogovoru, razumevanje ilustracij in neverbalne odzive.

Posebnost raziskave predstavlja tudi prilagajanje gradiva interesom otrok. Poleg že obstoječe slikanice brez besedila smo uporabili dve lastno pripravljeni slikanici, katerih vsebina in zaporedje ilustracij sta bila prilagojena značilnostim in interesom skupine. Ena je vsebinsko izhajala iz otrokom znanih junakov Maše in medveda, druga pa iz izkušnje otrok po ogledu lutkovne predstave Zaljubljeni žabec. Z vključevanjem poznanih junakov in dogodkov smo želeli preveriti, ali lahko otrokom bližnja vsebina poveča njihovo zanimanje in pripravljenost za komunikacijo.

Praktični prispevek naloge je predvsem v prikazu možnosti, kako lahko vzgojitelj slikanico brez besedila uporabi kot prilagodljivo sredstvo za spodbujanje komunikacije pri otrocih z različnimi govorno-jezikovnimi zmožnostmi. Dejavnost lahko prilagodi od preprostega kazanja in poimenovanja do oblikovanja povedi in samostojnega opisovanja zaporedja dogodkov.

Raziskava lahko tako prispeva k boljšemu razumevanju uporabnosti slikanic brez besedila pri vsakodnevnem delu v oddelku s prilagojenim programom. Hkrati opozarja na pomen individualizacije, saj se otroci na enako gradivo in enake spodbude odzivajo različno. Ugotovitve bodo lahko predstavljale izhodišče za nadaljnje načrtovanje dejavnosti, prilagajanje slikovnega gradiva ter bolj sistematično spremljanje govorno-jezikovnega napredka posameznega otroka.

2. TEORETIČNI DEL

Govorni razvoj predstavlja eno ključnih področij otrokovega celostnega razvoja v predšolskem obdobju. V tem času otrok postopno prehaja od enobesednih izjav k vedno bolj kompleksnemu govornemu izražanju, pri čemer se razvijajo njegove sposobnosti razumevanja, sporazumevanja in pripovedovanja. Razvoj govora je tesno povezan s kognitivnim razvojem in socialno interakcijo, saj se otrok jezika uči predvsem v komunikaciji z odraslimi in vrstniki (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Pomembno vlogo pri razvoju govora ima tudi okolje, v katerem otrok odrašča, zlasti vzgojno-izobraževalno okolje v vrtcu. Vzgojitelj s svojim načinom komunikacije, postavljanjem vprašanj ter vključevanjem otrok v pogovor pomembno vpliva na razvoj besedišča in govornega izražanja. Z ustreznimi spodbudami lahko odrasli bistveno prispevajo k napredku otrokovega govora in njegove sposobnosti izražanja (Kranjc, 1999).

Razvoj govora je tesno povezan tudi z razvojem zgodnje pismenosti. Otroci že v predšolskem obdobju preko različnih dejavnosti, kot so poslušanje zgodb, opazovanje ilustracij in pripovedovanje, razvijajo sposobnosti, ki so pomembne za kasnejše branje in pisanje. Pri tem ima pomembno vlogo delo s slikanicami, saj te otroka spodbujajo k razmišljanju, opisovanju in pripovedovanju (Grginič, 2005).

Pri otrocih s prilagojenim programom so pogosto prisotne težave na področju govornega izražanja, zato potrebujejo dodatne, prilagojene in sistematične spodbude. Pomembno je, da jim omogočimo različne načine izražanja ter dejavnosti, ki jih aktivno vključujejo v komunikacijo in jim omogočajo postopno razvijanje govora (Marjanovič Umek, 2010).

Ena izmed možnosti za spodbujanje govorno-jezikovnega razvoja so slikanice brez besedila. Takšne slikanice otroku omogočajo, da na podlagi ilustracij samostojno ustvarja zgodbo, opisuje dogajanje in izraža svoje misli. Ob tem se razvijajo njegove pripovedovalne sposobnosti, širi se besedišče in izboljšuje razumevanje zaporedja dogodkov. Slikanice brez besedila so še posebej primerne za otroke z manj razvitim govorom, saj omogočajo prilagajanje dejavnosti posameznemu otroku in ga spodbujajo k aktivnemu sodelovanju.

Na podlagi navedenega se postavlja vprašanje, kako se med načrtovano uporabo slikanic brez besedila spreminja govorno izražanje otrok v oddelku s prilagojenim programom. Namen raziskovalne naloge je zato spremljati spremembe v pogostosti govornega izražanja, dolžini izjav ter sodelovanju otrok v pogovoru.

2.1 GOVORNI RAZVOJ OTROK

2.1.1 Razvoj govora

Razvoj govora in jezika se začne že v prenatalnem obdobju, ko se postopoma razvijajo anatomske strukture in fiziološki procesi, ki kasneje omogočajo razvoj senzoričnih, motoričnih in kognitivnih sposobnosti ter vplivajo na spomin in pozornost (Lukač, 2022). Proti koncu nosečnosti je plod že sposoben zaznavati zvoke iz okolja, po rojstvu pa hitro začne usmerjati pozornost na človeški obraz in glasove.

Zgodnje zanimanje za druge ljudi predstavlja pomembno osnovo za oblikovanje odnosov z odraslimi, ki skrbijo za otroka, ter prispeva k razvoju sposobnosti sodelovanja in razumevanja socialnih situacij (Locke, 2011).

Socialne izkušnje, ki jih dojenček pridobiva v prvih mesecih življenja, imajo pomembno vlogo pri razvoju pragmatičnih jezikovnih sposobnosti. Sprva otrok komunicira z uporabo nebesednih oblik, kot so gibi in geste, nato pa postopoma začne uporabljati tudi besede. V tem obdobju se izboljšuje njegova sposobnost prepoznavanja vzorcev govora, kar mu omogoča povezovanje besed z njihovim pomenom (Rosenbaum in Simon, 2016).

Razvoj govora poteka vzporedno z otrokovim motoričnim in kognitivnim razvojem. Običajno ga delimo na dve večji obdobji, znotraj katerih se govor razvija postopno po posameznih

stopnjah. Najprej nastopi predgovorno obdobje, ki traja od rojstva do pojava prve besede, nato pa sledi govorno obdobje.

V predgovornem obdobju otrok usvaja temeljne komunikacijske spretnosti, kot so poslušanje, opazovanje in sodelovanje v socialnih interakcijah. Pomembno vlogo imajo tudi posnemanje, igra ter uporaba gest in mimike, s katerimi otrok izraža svoje potrebe in želje. Te sposobnosti predstavljajo osnovo za kasnejši razvoj govora in jezika (Kranjc, 1999).

Govorno obdobje se začne s pojavom prve besede, nato pa se besedišče hitro širi. Otrok postopoma razume, da besede predstavljajo predmete, dejanja, osebe in misli, ter začne tvoriti tudi enostavne povedi. Razvoj govora je najintenzivnejši v predšolskem obdobju, zlasti do petega leta starosti, kasneje pa se še naprej razvija in izpopolnjuje (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Za uspešen razvoj govora je pomembno usklajeno delovanje različnih psihičnih, senzoričnih in motoričnih procesov. Prav tako imajo pomembno vlogo zgodnje socialne izkušnje, saj otrok govor razvija v interakciji z odraslimi in vrstniki. Kakovostno jezikovno okolje in ustrezne spodbude pomembno vplivajo na razvoj govornega izražanja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Raziskave kažejo, da večina otrok med 12. in 18. mesecem starosti že razume določeno število besed, tudi če jim njihov pomen ni dodatno pojasnjen z gestami ali drugimi namigi (Miller in Paul, 1995). V tem obdobju začnejo otroci izgovarjati tudi prve razumljive besede, kar nakazuje razvoj tako razumevalnih kot izraznih jezikovnih sposobnosti.

V predšolskem obdobju se tako razumevanje kot tudi izražanje hitro izboljšujeta, saj otroci postopoma usvajajo vedno več besed in slovničnih pravil. To jim omogoča tvorjenje daljših, smiselnih in družbeno ustreznih povedi ter povezovanje besed v zahtevnejše strukture (Fenson idr., 2007).

Sprejemanje jezika, njegovo izražanje in govor se v predšolskem obdobju intenzivno razvijajo. Otroci v tem času postopoma razumejo in uporabljajo vedno več besed, spoznavajo slovnična pravila ter jih uporabljajo pri oblikovanju daljših, smiselnih in socialno ustreznih povedi (Fenson idr., 2007).

Te razvite govorne in jezikovne sposobnosti jim omogočajo uresničevanje različnih komunikacijskih namenov, kot so razumevanje preprostih zgodb, igra, izražanje čustev, deljenje osebnih izkušenj in iskanje pomoči (Boudreau, 2008). Ob koncu predšolskega obdobja otroci praviloma dosežejo stopnjo, ko so razumljivi drugim in hkrati razumejo govor okolice, kar pomembno prispeva k njihovi večji samostojnosti (Grilc, 2014).

Razvoj govora pri posameznem otroku poteka različno hitro. Pri opazovanju in vrednotenju otrokovega govora je zato pomembno upoštevati njegovo komunikacijo z okoljem, interes za sporazumevanje, odzivanje na zvoke in govor, očesni stik ter sposobnost sledenja navodilom (Levc, 2014).

Levc (2014) poudarja, da otrok za uspešen razvoj jezika potrebuje dobro razvite psihične funkcije, kot so pozornost, zaznavanje, mišljenje, spomin in čustvovanje, poleg tega pa tudi ustrezno razvita čutila ter govorne organe in zdrav živčni ter motorični sistem. Na razvoj govora pomembno vpliva tudi okolje, v katerem otrok odrašča, saj lahko njegovo delovanje razvoj dodatno spodbuja ali zavira (Grilc, 2014).

Po mnenju Levca (2014, str. 13) je usvajanje jezika zahteven in večplasten proces, ki vključuje številne sposobnosti in poteka pod vplivom različnih dejavnikov, kot so senzorični, motorični, intelektualni in socialni vplivi. Gre za kompleksen razvojni proces, ki zahteva usklajeno delovanje različnih področij otrokovega razvoja.

Razvoj govora pri otrocih z nerazvitim govorom temelji na različnih spodbudah iz okolja. Te spodbude ustvarjajo osnovo za začetek govora in nadaljnji jezikovni razvoj. Pomembno vlogo imajo tako notranji (biološki) kot zunanji (socialni) dejavniki, med katere sodijo tudi čustveno okolje, socialni stiki ter količina in kakovost govornih spodbud, ki jih otrok prejema iz okolice (Grilc, 2014).

Pri razvoju govora ima vsak dejavnik svojo specifično vlogo, pri čemer je ključnega pomena tudi njihovo medsebojno delovanje. Senzorne sposobnosti omogočajo povezovanje zaznav iz okolja, na primer usklajevanje slišanega z videnim ali z notranjimi predstavami. Motorične sposobnosti pa otroku omogočajo, da zaznave in misli pretvori v govor oziroma jih izrazi z besedami.

Pomembno vlogo imajo tudi intelektualne sposobnosti, saj omogočajo razumevanje, analizo in povezovanje različnih zaznav, občutij in misli. Otrok tako postopoma razvija sposobnost posploševanja, razumevanja pomenov ter povezovanja besed z njihovimi pomeni (Levc, 2014).

2.1.2 Otrokova komunikacija v predšolskem obdobju

Zgodnje faze komunikacije so ključnega pomena za kasnejši razvoj govora, zato jih je treba razumeti kot medsebojno povezane elemente, ki skupaj oblikujejo otrokove komunikacijske sposobnosti (Levc, 2014). Pri spodbujanju razvoja govora je pomembno razvijati tudi druga področja, ki prispevajo k širšemu razumevanju komunikacije, saj razvoj govora ni odvisen le od enega dejavnika, temveč od usklajenega delovanja več sposobnosti (Grilc, 2014). Raziskave poudarjajo, da otrok v zgodnjem obdobju razvija komunikacijo skozi interakcijo z okoljem, pri čemer imajo pomembno vlogo poslušanje, zaznavanje in socialni stik.

Med pomembne elemente komunikacije sodijo vokalizacija, ki vključuje vse zvoke, ki jih otrok proizvaja, mimika kot oblika neverbalnega izražanja, poslušanje, ki omogoča razlikovanje zvokov, ter razumevanje, ki se kaže v smiselnih odzivih na govor in geste. Posebno vlogo ima imitacija, saj otrok s posnemanjem verbalnih signalov pridobiva nove besede in širi svoje besedišče, kar neposredno vpliva na razvoj govora (Grilc, 2014). Vsi ti elementi skupaj predstavljajo osnovo za razvoj govora kot smiselne in funkcionalne uporabe jezika v komunikaciji.

Papalia, Olds in Feldman (2003, cit. po Baloh, 2013, str. 16) poudarjajo, da se v zgodnjem otroštvu otrokovo besedišče hitro povečuje, hkrati pa se razvijajo tudi slovnične in skladenjske strukture jezika. Otroci postopoma izboljšujejo tudi pragmatično rabo jezika, kar pomeni, da vedno učinkoviteje uporabljajo jezik v različnih komunikacijskih situacijah. Pomembno vlogo pri tem ima interakcija z odraslimi, saj prav skozi vsakodnevno komunikacijo in sodelovanje otrok razvija svoje jezikovne sposobnosti ter postopno napreduje tudi na področju zgodnje pismenosti.

Marjanovič Umek (1990) poudarja, da ima komunikacija v predšolskem obdobju pomembno vlogo na različnih področjih otrokovega razvoja. Ena izmed ključnih funkcij komunikacije je vzpostavljanje in ohranjanje odnosov z drugimi. Otroci preko komunikacije navezujejo stike z vrstniki in odraslimi, jih sprašujejo o njihovih idejah in občutjih ter sodelujejo pri skupnih dejavnostih, kot so igra, dogovarjanje o pravilih in razdelitev vlog. Prav tako z govorom izražajo pobude za igro, iščejo pomoč ter sodelujejo pri organizaciji skupnih aktivnosti.

Pomemben vidik komunikacije je tudi osebno izražanje. Otrok preko jezika izraža svoje misli, ideje in občutke ter razvija sposobnost razlage lastnega vedenja. S komunikacijo lahko izrazi tudi svoje preference, na primer kaj mu je všeč in kaj ne, ter tako postopno oblikuje svojo osebnost in identiteto.

Komunikacija ima pomembno vlogo tudi pri spoznavnem razvoju, saj otrok z njeno pomočjo išče odgovore na številna vprašanja. Otroke zanima, kako stvari delujejo, kakšni so vzroki različnih pojavov, ter kakšne so podobnosti in razlike med predmeti. S postavljanjem vprašanj razvijajo razumevanje sveta okoli sebe in poglabljajo svoje znanje.

Poleg tega komunikacija omogoča tudi posredovanje informacij. Otrok se uči poimenovati predmete, opisovati pojave in razlagati različne situacije. S tem razvija sposobnost strukturiranega izražanja in jasnega sporočanja svojih misli, kar je pomembno za uspešno vključevanje v socialno okolje (Marjanovič Umek, 1990).

Kljub temu da govorno-jezikovni razvoj pri večini otrok poteka po določenih zakonitostih, obstajajo tudi primeri, ko razvoj odstopa od pričakovanega. Raziskave poudarjajo, da je govorno-jezikovni razvoj kompleksen proces, na katerega vplivajo številni biološki in okoljski dejavniki, zato lahko pri nekaterih otrocih pride do težav ali zaostankov v razvoju (Marjanovič Umek, Kranjc in Fekonja, 2006).

V takih primerih govorimo o otrocih s posebnimi potrebami, ki za uspešen razvoj potrebujejo dodatno podporo, prilagoditve in strokovno pomoč.

2.1.3 Govorno-jezikovni razvoj otrok s posebnimi potrebami

Govorno-jezikovni razvoj pri otrocih s posebnimi potrebami pogosto poteka počasneje ali drugače kot pri vrstnikih brez posebnosti. Pri teh otrocih se lahko pojavljajo težave na področju razumevanja govora, izražanja, tvorjenja povedi ter vključevanja v komunikacijo. Razlike se

kažejo tudi v obsegu besedišča, uporabi slovničnih struktur ter v sposobnosti pripovedovanja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Otroci s posebnimi potrebami pogosto potrebujejo več spodbud, časa in prilagoditev, da lahko razvijajo svoje govorne in jezikovne sposobnosti. Pomembno je, da jim omogočimo varno in spodbudno okolje, v katerem se lahko izražajo na različne načine, tako verbalno kot tudi neverbalno. Komunikacija pri teh otrocih pogosto vključuje tudi uporabo gest, mimike in drugih oblik izražanja, ki predstavljajo pomemben del njihovega sporazumevanja (Kranjc, 1999).

Velik pomen ima tudi vloga odraslega, predvsem vzgojitelja, ki s svojim načinom komunikacije pomembno vpliva na razvoj govora. S postavljanjem odprtih vprašanj, ponavljanjem, razširjanjem otrokovih izjav ter spodbujanjem sodelovanja v pogovoru lahko odrasli bistveno prispevajo k razvoju govornega izražanja. Otroci se namreč govora učijo skozi interakcijo, zato je kakovostna komunikacija ključnega pomena (Marjanovič Umek, 2010).

Pri otrocih s posebnimi potrebami je še posebej pomembno, da uporabljamo prilagojene metode dela, ki izhajajo iz njihovih zmožnosti in potreb. Dejavnosti morajo biti jasno strukturirane, razumljive in dovolj motivacijske, da otroka spodbudijo k sodelovanju. Pomembno je tudi, da otroku omogočimo dovolj časa za odziv in ga pri tem ne prekinjamo, saj s tem krepimo njegovo samozavest in pripravljenost za komunikacijo.

Raziskave poudarjajo, da ustrezne jezikovne spodbude in bogato komunikacijsko okolje pomembno vplivajo na napredek otrok s posebnimi potrebami. Redna vključitev v dejavnosti, ki spodbujajo govor, pripovedovanje in razumevanje, omogoča postopno izboljšanje govorno-jezikovnih sposobnosti ter večjo vključenost otroka v socialno okolje (Grginič, 2005).

2.1.4 Metode dela za spodbujanje govornega razvoja

Spodbujanje govornega razvoja v predšolskem obdobju zahteva načrtno in prilagojeno delo, pri katerem ima pomembno vlogo vzgojitelj. Govor se razvija predvsem v interakciji z drugimi, zato je pomembno, da otroku omogočimo čim več priložnosti za komunikacijo, izražanje in sodelovanje v pogovoru (Kranjc, 1999).

Ena izmed ključnih metod za spodbujanje govora je pogovor z otrokom. Vzgojitelj lahko z uporabo odprtih vprašanj, kot so »Kaj vidiš?«, »Kaj se dogaja?« ali »Kaj misliš, da se bo zgodilo?«, spodbuja otroka k razmišljanju in izražanju. Pomembno je, da otroku damo dovolj časa za odgovor ter ga pri tem ne prekinjamo, saj s tem krepimo njegovo samozavest in pripravljenost za sodelovanje v komunikaciji.

Pomembno vlogo ima tudi modeliranje govora, pri katerem odrasli razširja otrokove izjave. Če otrok na primer reče »pes«, lahko vzgojitelj odgovor razširi v »pes teče« ali »velik pes teče«, s čimer otroku ponudi zgled pravilne in bogatejše jezikovne strukture (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Pri spodbujanju govornega razvoja ima pomembno mesto tudi igra, saj se otrok skozi igro spontano izraža, uporablja govor in razvija socialne veščine. Posebej učinkovita je simbolna igra, kjer otrok prevzema različne vloge in s tem razvija svojo sposobnost pripovedovanja in komunikacije (Grginič, 2005).

Pomembna metoda dela je tudi uporaba slikovnega gradiva, kot so slikanice. Slikanice otroka spodbujajo k opazovanju, opisovanju in pripovedovanju, kar pozitivno vpliva na razvoj govora. Še posebej primerne so slikanice brez besedila, saj otroku omogočajo, da sam oblikuje zgodbo glede na svoje zmožnosti in razumevanje. Pri tem ima vzgojitelj vlogo usmerjevalca, ki z vprašanji in spodbudami pomaga otroku razvijati govorno izražanje.

Pri otrocih s posebnimi potrebami je pomembno, da metode dela prilagodimo njihovim zmožnostim. Dejavnosti morajo biti jasno strukturirane, razumljive in dovolj motivacijske, da otroka spodbudijo k sodelovanju. Prav tako je pomembno, da vključujemo tudi neverbalne oblike komunikacije, kot so geste, mimika in kazanje, saj te predstavljajo pomemben del sporazumevanja (Kranjc, 1999).

Na podlagi navedenega lahko zaključimo, da različne metode dela, kot so pogovor, igra, modeliranje govora in uporaba slikanic, pomembno prispevajo k razvoju govornega izražanja. Njihova načrtna in prilagojena uporaba pa je še posebej pomembna pri delu z otroki s posebnimi potrebami.

2.2 Slikanice brez besedila

Slikanice brez besedila, imenovane tudi tihe knjige, predstavljajo posebno obliko slikanic, pri katerih je celotna zgodba posredovana izključno preko ilustracij. Po mnenju avtoric Haramija in Batič (2013) gre za specifično in skrajno obliko slikanice, saj bralec pomen zgodbe oblikuje sam na podlagi vizualnih podob.

Ramos in Ramos (2011, v Haramija in Batič, 2013) poudarjata, da branje takšnih slikanic temelji na aktivnem sodelovanju bralca, ki vstopa v dialog z ilustracijami. Bralec lahko slike interpretira na dva načina, posamezno ali kot zaporedje, pri čemer postopoma oblikuje pričakovanja in razumevanje zgodbe.

Pri tem ima pomembno vlogo sposobnost povezovanja posameznih prizorov v smiselno celoto. Bralec mora prepoznavati odnose med slikami ter razumeti dogajanje, ki se razvija skozi zaporedje ilustracij. Poleg tega mora upoštevati tudi likovne elemente, kot so barva, perspektiva, kompozicija in okvir, saj ti pomembno prispevajo k razumevanju pomena (Možetič, 2016).

Slikanice brez besedila od bralca zahtevajo aktivno sodelovanje pri oblikovanju pomena zgodbe. Ker zapisano besedilo ni prisotno oziroma ima zelo omejeno vlogo, bralec pomen oblikuje predvsem na podlagi vizualnih informacij ter pri tem aktivno sodeluje pri razumevanju pripovedi (Arizpe, 2013). Pri razumevanju slikanice imajo pomembno vlogo tudi njeni likovni

elementi, saj ilustracije, kompozicija in drugi vizualni elementi sodelujejo pri oblikovanju in posredovanju pomena zgodbe (Haramija in Batič, 2013).

2.2.1 Slikanice brez besedila kot spodbuda za govorno izražanje

Slikanice brez besedila predstavljajo primerno sredstvo za spodbujanje govornega izražanja otrok, saj jim omogočajo, da ob opazovanju ilustracij samostojno poimenujejo osebe in predmete, opisujejo dogajanje ter pripovedujejo zgodbo. Ker otrok pri takšni slikanici nima zapisanega besedila, na katerega bi se lahko oprl, mora dogajanje razbrati iz ilustracij in ga izraziti na način, ki ustreza njegovim govornim in jezikovnim zmožnostim.

Uporaba slikanic brez besedila lahko otrokom omogoča več priložnosti za aktivno govorno sodelovanje. Chaparro-Moreno, Reali in Maldonado-Carreño (2017) so ugotovili, da so predšolski otroci med skupnim branjem slikanice brez besedila uporabljali več besed, več različnih besed in oblikovali več izjav kot pri skupnem branju slikanice z besedilom. Rezultati njihove raziskave so pokazali tudi pomen podpore odraslega, saj je bila kakovost povratnih informacij povezana z otrokovo govorno produkcijo.

Pri uporabi slikanice brez besedila ima zato pomembno vlogo odrasli, ki otroka z vprašanji in spodbudami usmerja k opazovanju, opisovanju in pripovedovanju. Z vprašanji, kot so »Kaj vidiš?«, »Kaj se dogaja?«, »Kaj dela deček?« ali »Kaj misliš, da se bo zgodilo potem?«, lahko otroka spodbuja k oblikovanju odgovorov in postopnemu širjenju njegovih izjav. Pri tem je pomembno, da so vprašanja in spodbude prilagojeni otrokovim individualnim sposobnostim ter da ima otrok dovolj časa za odgovor.

Takšen način dela je lahko posebej primeren za otroke, ki imajo manj razvite govorno-jezikovne sposobnosti, saj omogoča postopno vključevanje v komunikacijo. Otrok lahko sprva sodeluje s pogledom, gesto ali kazanjem na ilustracijo, nato s posameznimi besedami, pozneje pa tudi z daljšimi izjavami in samostojnim opisovanjem dogajanja. Slikanica brez besedila tako omogoča prilagajanje dejavnosti posameznemu otroku ter ustvarja različne možnosti za govorno in komunikacijsko sodelovanje.

2.2.2 Vloga odraslega pri uporabi slikanic brez besedila v vrtcu

Pri uporabi slikanic brez besedila ima pomembno vlogo odrasli, ki otroka usmerja pri opazovanju ilustracij in ga spodbuja k govornemu izražanju. Ker slikanica ne vsebuje zapisanega besedila, otrok potrebuje dodatne spodbude, ki mu pomagajo pri razumevanju dogajanja in oblikovanju pripovedi. Odrasli pri tem deluje kot posrednik med ilustracijami in otrokovim jezikovnim izražanjem.

Raziskave kažejo, da je kakovost interakcije med odraslim in otrokom pomembna za razvoj govornega izražanja pri uporabi slikanic brez besedila (Chaparro-Moreno, Reali in Maldonado-Carreño, 2017). Odrasli lahko otroka spodbuja z odprtimi vprašanji, kot so »Kaj vidiš?«, »Kaj

se dogaja?« ali »Kaj misliš, da se bo zgodilo?«, ter mu s tem omogoča, da postopoma razvija daljše in bolj strukturirane izjave.

Pomembno je tudi, da odrasli prilagaja svoje spodbude posameznemu otroku, saj se otroci razlikujejo v svojih govorno-jezikovnih zmožnostih. Nekateri otroci se odzivajo z enobesednimi odgovori, drugi pa že oblikujejo krajše povedi ali samostojno pripovedujejo zgodbo. Odrasli mora zato omogočiti dovolj časa za odgovor ter sprejemati tudi neverbalne oblike komunikacije, kot so kazanje, mimika in pogled.

Pomen odraslega pri spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja poudarja tudi Kurikulum za vrtce (2025). Med načeli uresničevanja ciljev izpostavlja jezikovni zgled vzgojitelja ter spodbujanje otrok h komunikaciji in različnim načinom izražanja ob upoštevanju njihovih individualnih potreb in interesov. Vzgojitelj ustvarja spodbudno okolje za razvoj in učenje ter otroku omogoča, da se v skladu s svojimi zmožnostmi vključuje v različne komunikacijske situacije (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, 2025).

Na področju jezika Kurikulum za vrtce (2025) poudarja, da otrok jezik razvija v vsakodnevnih interakcijah z odraslimi in vrstniki. Ob književnih delih se pogovarja, sprašuje, izraža svoje doživljanje ter razvija besedišče, pripovedovanje, domišljijo in jezikovno zmožnost. Takšna izhodišča lahko povežemo tudi z uporabo slikanic brez besedila, saj vzgojitelj z ustreznimi vprašanji, spodbudami in odzivanjem na otrokove pobude ustvarja možnosti za otrokovo aktivno govorno sodelovanje. Pri tem je pomembno, da dejavnost prilagaja individualnim zmožnostim posameznega otroka in mu omogoči lasten način izražanja.

2.3 Pregled dosedanjih raziskav

Raziskave s področja slikanic brez besedila kažejo, da takšno gradivo otroku omogoča aktivnejšo vlogo pri oblikovanju pomena, pripovedovanju in govornem izražanju. Ker zgodba ni določena z zapisanim besedilom, mora otrok pomen graditi predvsem na podlagi ilustracij, njihovega zaporedja ter lastnega razumevanja dogajanja. Pri tem se lahko razvijajo različne govorne in pripovedne sposobnosti, pomembno vlogo pa ima tudi način, kako odrasli vodi dejavnost.

Arizpe (2013) je v pregledu raziskav o slikanicah brez oziroma skoraj brez besedila opozorila na posebno vlogo bralca pri takšnem gradivu. Ugotavlja, da slikanice brez besedila od otroka zahtevajo aktivno oblikovanje pomena in da njegovega odziva ni mogoče razumeti samo skozi govorno izražanje. Pomembni so tudi neverbalni odzivi in različni načini, s katerimi otrok pokaže razumevanje ilustracij. Avtorica zato opozarja, da morajo raziskovalci pri delu z mlajšimi otroki upoštevati širši spekter odzivov in ne zgolj verbalizacije.

Pomembna je raziskava Chaparro-Moreno, Reali in Maldonado-Carreño (2017), v kateri so primerjali skupno branje slikanice brez besedila in slikanice z zapisanim besedilom. V raziskavi je sodelovalo trinajst vzgojiteljev oziroma učiteljev, ki so dejavnosti izvajali v skupinah predšolskih otrok, starih približno od 43 do 55 mesecev. Rezultati so pokazali, da so otroci pri

slikanici brez besedila uporabljali več besed, več različnih besed in oblikovali več izjav kot pri slikanici z besedilom. Pri uporabi slikanice brez besedila je bila višja tudi stopnja podpore odraslega. Avtorji so ugotovili povezavo med kakovostjo povratnih informacij odraslega in količino otrokovega govornega izražanja.

Na pomen načina sodelovanja odraslega opozarja tudi Schick (2015), ki je proučevala skupno pripovedovanje ob slikanicah brez besedila v dvojezičnih predšolskih oddelkih. Ugotovila je, da so se odrasli razlikovali v načinu vodenja dejavnosti. Najugodnejši rezultati na področju jezika, pripovedovanja in zgodnje pismenosti so se pokazali pri otrocih, katerih odrasli so jih aktivno spodbujali, da so sami prispevali čim več informacij k nastajanju zgodbe. Raziskava tako kaže, da za razvoj govora ni pomembna le izbira slikanice, temveč tudi kakovost interakcije med otrokom in odraslim.

Grolig, Cohrdes, Tiffin-Richards in Schroeder (2020) so izvedli raziskavo o dialoškem branju s pretežno brezbesedilnimi slikanicami. V raziskavo je bilo vključenih 201 predšolskih otrok v Nemčiji. Otroci so bili razporejeni v skupino z dialoškim branjem, primerjalno skupino in skupino brez posebne obravnave. Rezultati so pokazali pozitivne učinke dialoškega branja na besedišče ter na dobesedno in sklepno razumevanje pripovedi. Učinek na sklepno razumevanje je bil opazen tudi pet mesecev po zaključku dejavnosti. Avtorji so zaključili, da lahko tudi razmeroma kratka in manj intenzivna uporaba dialoškega branja prispeva k razvoju nekaterih pripovednih in jezikovnih sposobnosti.

Raziskave kažejo tudi povezavo med razumevanjem ilustracij in razvojem pripovednih sposobnosti. Paris in Paris (2001) sta pri otrocih od vrtca do drugega razreda proučevala razumevanje pripovednih slikanic brez besedila. Ugotovila sta, da se sposobnost razumevanja takšnih slikanic z otrokovo starostjo izboljšuje ter da je povezana tudi z nekaterimi sposobnostmi zgodnje pismenosti. Rezultati kažejo, da otrok pri interpretaciji ilustracij ne prepoznava le posameznih elementov, temveč se postopoma uči razumeti tudi odnose med dogodki in celotno pripovedno strukturo.

Curenton (2011) je pri 72 predšolskih otrocih raziskovala povezavo med razumevanjem in tvorjenjem pripovedi ter kognitivnimi sposobnostmi. Otroci so ob slikanici brez besedila oblikovali lastne pripovedi in odgovarjali na vprašanja o dogajanju. Bolje so odgovarjali na vprašanja o dejanjih junakov kot na vprašanja o njihovih motivih in namenih, petletni otroci pa so bili uspešnejši od triletnih. Raziskava je pokazala tudi, da je bila kakovost pripovedi, zlasti vključevanje motivov in namenov junakov, povezana z višjimi kognitivnimi sposobnostmi.

Isbell, Sobol, Lindauer in Lowrance (2004) so proučevali vpliv pripovedovanja in branja zgodb na govorno izražanje in razumevanje zgodb pri otrocih, starih od tri do pet let. Otroci so pri preverjanju oblikovali pripoved tudi ob slikanici brez besedila. Obe obliki dela sta prispevali k napredku na področju ustnega jezika. Pri otrocih, ki so zgodbe poslušali kot pripovedovanje, se je bolj izboljšalo razumevanje zgodbe, medtem ko so otroci, ki so poslušali branje, pokazali večji napredek v jezikovni kompleksnosti. Ugotovitve dodatno poudarjajo pomen pripovednih dejavnosti v predšolskem obdobju.

Dowdall idr. (2020) so v sistematičnem pregledu in metaanalizi proučili 19 randomiziranih raziskav, v katerih je skupaj sodelovalo 2.594 otrok, starih od enega do šestih let. Ugotovili so, da so programi skupnega branja slikanic povezani z izboljšanjem tako izraznega kot razumevalnega jezika otrok. Posebej izrazita je bila sprememba v načinu, kako so odrasli izvajali skupno branje, saj so po vključitvi v programe uporabljali več ustreznih strategij za podporo otrokovi komunikaciji. Raziskava potrjuje, da pri razvoju govorno-jezikovnih sposobnosti ni pomembna le prisotnost slikanice, temveč tudi način interakcije odraslega z otrokom med dejavnostjo.

Za našo raziskavo je pomembna tudi raziskava Breit-Smith idr. (2017), saj je bila izvedena pri predšolskih otrocih z jezikovnimi težavami. V raziskavi je sodelovalo šest otrok, starih približno od treh do petih let, dejavnosti interaktivnega branja pa so potekale trikrat tedensko osem tednov. Odrasli so pri branju sistematično uporabljali strategije za spodbujanje jezika in razumevanja zaporedja dogodkov. Otroci so po izvedenih dejavnostih pokazali izboljšanje pri razumevanju besedišča in izrazov, povezanih z zaporedjem. Čeprav raziskava ni uporabljala izključno slikanic brez besedila, je pomembna, ker kaže, da lahko strukturirano in prilagojeno delo s slikovnim gradivom podpira jezikovno razumevanje tudi pri predšolskih otrocih z jezikovnimi primanjkljaji.

Zhang, Torr, Han, Dong in Hu (2025) so primerjali verbalno sodelovanje predšolskih otrok pri skupnem branju brezbesedilne in besedilne različice iste zgodbe, Ezopove basni Lev in miš. V raziskavi sta sodelovali dve skupini po 40 otrok. Rezultati so pokazali, da so bili mlajši otroci, stari od tri do štiri leta, pri uporabi slikanice brez besedila bolj vključeni v pogovor o zgodbi kot pri različici z zapisanim besedilom. Pri slikanici brez besedila so pogosteje oblikovali tudi izjave, povezane s sklepanjem in razlaganjem dogajanja. Avtorji poudarjajo, da lahko vrsta uporabljene slikanice pomembno usmerja način, kako se otroci različnih starosti vključujejo v skupno branje in pogovor o zgodbi.

Novejše raziskave potrjujejo, da slikanice brez besedila ostajajo pomembno raziskovalno gradivo za proučevanje pripovedovanja in oblikovanja pomena. Zhang, Brown in Lysaker (2024) so analizirali ustne pripovedi šestih otrok ob slikanici brez besedila. Ugotovili so, da se z višjo starostjo izboljšujeta povezanost in koherentnost pripovedovanja, hkrati pa so otroci pri razumevanju ilustracij povezovali dogajanje tudi z lastnimi življenjskimi izkušnjami.

Skupna ugotovitev predstavljenih raziskav je, da lahko dejavnosti ob slikanicah brez besedila ustvarjajo številne priložnosti za govorno izražanje, širjenje besedišča, pripovedovanje in razumevanje zgodbe. Raziskave kažejo tudi, da otrok pri takšnem gradivu nima le vloge poslušalca, temveč aktivno sodeluje pri oblikovanju pomena zgodbe, poimenovanju, opisovanju, sklepanju in povezovanju dogodkov. Pomembna pri tem ni le izbira slikovnega

gradiva, ampak tudi kakovost interakcije med otrokom in odraslim. Način postavljanja vprašanj, količina podpore, čas za odgovor ter prilagajanje dejavnosti otrokovi razvojni ravni lahko pomembno določajo, koliko možnosti ima otrok za aktivno komunikacijo. To potrjujejo tako raziskave, ki so neposredno proučevale slikanice brez besedila, kot širše raziskave skupnega in interaktivnega branja.

Kljub številnim raziskavam ostaja manj raziskano področje uporabe slikanic brez besedila pri predšolskih otrocih, ki imajo izrazitejše razvojne oziroma govorno-jezikovne posebnosti in so vključeni v prilagojene programe. Večina predstavljenih raziskav se osredotoča na otroke značilnega razvoja, dvojezične otroke ali na širše skupine otrok z jezikovnimi težavami. Manj je raziskav, ki bi skozi več zaporednih srečanj spremljale individualne spremembe pri otrocih z zelo različnimi začetnimi govorno-jezikovnimi zmožnostmi. Prav to predstavlja izhodišče naše raziskave. Pri posameznih otrocih smo zato spremljali štiri med seboj povezana področja: pogostost govornega izražanja, dolžino izjav, sodelovanje v pogovoru in razumevanje dogajanja na ilustracijah. Na ta način smo želeli ugotoviti, kako se med večkratno uporabo slikanic brez besedila spremembe kažejo pri posameznem otroku in ali se lahko napredek pokaže tudi na področjih, ki niso omejena zgolj na količino govora.

3. EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu raziskovalne naloge predstavljamo raziskavo, s katero smo želeli ugotoviti, kako se med načrtovano in večkratno uporabo slikanice brez besedila spreminja govorno izražanje otrok v oddelku s prilagojenim programom.

Raziskava je temeljila na sistematičnem opazovanju šestih predšolskih otrok med dejavnostmi s slikanico brez besedila. Otroke smo spremljali skozi več zaporednih srečanj, njihove odzive pa beležili s pomočjo opazovalne tabele in dnevniških zapisov. Poleg številčnih ocen na posameznih opazovanih področjih smo zapisovali tudi njihove značilne izjave, odzive in vedenje.

V nadaljevanju predstavljamo časovni potek raziskave, postopek zbiranja podatkov, uporabljeno raziskovalno metodo, raziskovalni vzorec ter rezultate raziskave. Ugotovitve bomo interpretirali glede na zastavljena raziskovalna vprašanja oziroma hipoteze in jih povezali s teoretičnimi izhodišči, predstavljenimi v prvem delu naloge.

3.1 Časovni potek raziskave

Raziskava je potekala v obdobju od 17. marca do 4. aprila 2026 v oddelku s prilagojenim programom. V raziskavo je bilo vključenih šest predšolskih otrok, označenih s črkami A, B, C, D, E in F.

Pred začetkom načrtovanih dejavnosti smo 17. marca 2026 izvedli začetno opazovanje, s katerim smo želeli ugotoviti začetno stanje govornega izražanja posameznega otroka. Spremljali smo pogostost govora, dolžino izjav, sodelovanje v pogovoru in razumevanje ilustracij. Poleg ocen na posameznih področjih smo zabeležili tudi značilne izjave oziroma vedenjske odzive otrok.

Po začetnem opazovanju so sledile načrtovane dejavnosti s slikanico brez besedila Pisano okno avtorja Marjana Mančka. Dejavnosti so bile izvedene 19., 24., 26. in 29. marca ter 1. in 4. aprila 2026. Otroci so ob vsakem srečanju opazovali ilustracije, se nanje odzivali, poimenovali posamezne elemente, odgovarjali na vprašanja ter glede na svoje govorno-jezikovne zmožnosti opisovali dogajanje oziroma oblikovali krajše izjave.

Pri vsakem srečanju smo sistematično spremljali ista področja: pogostost govornega izražanja, dolžino izjave, sodelovanje v pogovoru in razumevanje ilustracij. Otrokove odzive smo sproti beležili v dnevnik dejavnosti, pri čemer smo zapisovali tudi njihove konkretne izjave in značilne neverbalne odzive, kot so pogled, kazanje na ilustracijo ali odklanjanje sodelovanja.

Večkratno izvajanje dejavnosti z isto slikanico je omogočilo spremljanje sprememb pri posameznem otroku skozi čas. Na podlagi zaporednih opazovanj smo lahko primerjali začetno stanje z odzivi otrok pri nadaljnjih srečanjih ter ugotavljali, ali so se na spremljanih področjih pojavile spremembe.

3.2 Postopek zbiranja podatkov

Podatke smo zbirali z neposrednim in sistematičnim opazovanjem otrok med dejavnostmi s slikanico brez besedila. Za zbiranje podatkov smo uporabili vnaprej pripravljeno opazovalno tabelo in dnevnik beleženja dejavnosti. Opazovanje je potekalo v naravnem okolju oddelka, med dejavnostjo, pri kateri so otroci skupaj z odraslim opazovali ilustracije ter se nanje odzivali verbalno ali neverbalno.

Pred začetkom izvajanja načrtovanih dejavnosti smo pri vsakem otroku določili začetno stanje. Pri tem smo spremljali štiri področja: pogostost govora, dolžino izjave, sodelovanje v pogovoru in razumevanje slike. Vsako področje smo ocenjevali na štiristopenjski lestvici od 0 do 3.

Pri pogostosti govora je ocena 0 pomenila, da otrok ne govori, ocena 1, da govori zelo redko, ocena 2, da govori ob spodbudi, in ocena 3, da govori spontano. Pri dolžini izjave je ocena 0 pomenila odsotnost govora, ocena 1 enobesedno izjavo, ocena 2 izjavo, dolgo dve do tri besede, in ocena 3 izjavo s štiri ali več besedami..

Pri sodelovanju v pogovoru je ocena 0 pomenila, da otrok ne sodeluje, ocena 1 sodelovanje ob močni spodbudi, ocena 2 odgovarjanje na vprašanja in ocena 3 samostojno komentiranje. Pri razumevanju slike je ocena 0 pomenila, da otrok dogajanja na sliki ne razume, ocena 1 prepoznavanje posameznih elementov, ocena 2 razumevanje dela dogajanja in ocena 3 razumevanje zaporedja zgodbe.

Ob vsaki izvedbi dejavnosti smo poleg številčnih ocen zapisovali tudi otrokove konkretne izjave oziroma značilne vedenjske odzive. Tako smo beležili posamezne besede, kratke povedi, odgovore na vprašanja in spontano komentiranje, pa tudi neverbalne odzive, kot so kazanje s prstom, usmerjanje pogleda v ilustracijo, vodenje roke odraslega po sliki ali odklanjanje dejavnosti.

Enak način opazovanja smo uporabljali pri vseh srečanjih, kar je omogočilo primerjavo rezultatov skozi čas. Pri analizi smo primerjali otrokovo začetno stanje z njegovimi kasnejšimi odzivi in spremljali, ali so se pojavile spremembe v pogostosti govora, dolžini izjav, sodelovanju v pogovoru in razumevanju ilustracij.

3.2.1 Opis uporabljenih slikanic in dejavnosti

Pri izvajanju raziskave smo uporabljali slikanice brez besedila, ki so bile izbrane glede na razvojne značilnosti, govorno-jezikovne zmožnosti in interese otrok. Namen dejavnosti je bil otroke spodbuditi k opazovanju ilustracij, poimenovanju posameznih elementov, opisovanju dogajanja, odgovarjanju na vprašanja in postopnemu samostojnemu pripovedovanju.

Pri izbiri gradiva smo posebno pozornost namenili motivaciji otrok. Poleg že obstoječih slikanic brez besedila smo izdelali tudi dve lastni slikanici, katerih vsebina je izhajala iz interesov otrok v skupini. S tem smo želeli povečati njihovo zanimanje za dejavnost in omogočiti lažje vključevanje tudi otrokom, ki so pri običajnih slikanicah kazali manj interesa.

Dejavnosti so potekale individualno oziroma v manjši skupini. Odrasli je otroka spodbujal z vprašanji, kot so »Kaj vidiš?«, »Kdo je tukaj?«, »Kaj dela?« in »Kaj se bo zgodilo potem?«. Stopnja podpore je bila prilagojena posameznemu otroku. Nekateri otroci so potrebovali usmerjanje pogleda, kazanje na posamezne elemente ali modeliranje odgovora, drugi pa so dogajanje opisovali bolj samostojno.

Pri ponavljanju dejavnosti smo uporabljali isto oziroma podobno strukturo vprašanj, da smo lahko spremljali spremembe v govornem izražanju posameznega otroka. Ob tem smo beležili pogostost govora, dolžino izjav, sodelovanje v pogovoru, razumevanje ilustracij ter konkretne izjave in vedenjske odzive otrok.

Poleg slikanice Pisano okno avtorja Marjana Mančka smo v raziskavo vključili tudi dva avtorsko izdelana didaktična gradiva. Pri njuni pripravi smo izhajali iz opaženih interesov otrok ter vsebino in zaporedje ilustracij prilagodili njihovim sposobnostim razumevanja in sodelovanja.

Prvo izdelano avtorsko didaktično gradivo je vsebinsko izhajalo iz risane junakinje Maše in medveda. Za takšno vsebino smo se odločili zaradi interesa otrok za omenjena junaka. Znani liki so otrokom omogočali lažje prepoznavanje oseb na ilustracijah in predstavljali dodatno motivacijo za vključevanje v dejavnost.

Slikanica je bila oblikovana brez zapisanega besedila, tako da je bilo dogajanje predstavljeno zgolj z zaporedjem ilustracij. Ilustracije smo razporedili tako, da je bilo zaporedje dogodkov čim bolj jasno in razumljivo. Otroci so ob opazovanju poimenovali junake in predmete, odgovarjali na vprašanja odraslega ter glede na svoje govorno-jezikovne zmožnosti opisovali posamezne prizore in povezovali dogodke.

Pri dejavnosti smo uporabljali vprašanja, kot so »Kdo je to?«, »Kaj dela Maša?«, »Kje je medved?« in »Kaj se bo zgodilo potem?«. Stopnjo podpore smo prilagajali posameznemu otroku.

Slika 1: Avtorsko izdelano didaktično gradivo Maša in medved, Vir: Lasten

Drugo avtorsko izdelano didaktično gradivo je nastalo po ogledu lutkovne predstave Zaljubljeni žabec po knjigi M. Velthuijs: Zaljubljeni žabec. Vsebino smo prilagodili tako, da so bili otrokom junaki in osnovno dogajanje že poznani iz predhodne izkušnje z lutkovno predstavo. Pri izdelavi gradiva smo posebno pozornost namenili izbiri junakov, poenostavitvi vsebine in jasnemu zaporedju ilustracij.

Namen takšne prilagoditve je bil otrokom olajšati razumevanje dogajanja in jih spodbuditi k priklicu predhodne izkušnje. Poznavanje zgodbe in junakov je predstavljalo izhodišče za poimenovanje, opisovanje ter povezovanje posameznih dogodkov. Gradivo je bilo zato zasnovano tako, da je bilo dogajanje prikazano v krajših, jasno prepoznavnih prizorih.

Odrasli smo otroke med ogledom spodbujali z vprašanji o junakih, njihovih dejanjih in zaporedju dogodkov. Pri otrocih z manj razvitim govorom so bile spodbude enostavnejše in usmerjene predvsem v poimenovanje ter prepoznavanje posameznih elementov, medtem ko

so bili otroci z razvitejšim govorom spodbujeni k opisovanju in povezovanju več zaporednih prizorov.

Uporaba avtorsko izdelanega didaktičnega gradiva je omogočila večjo prilagodljivost dejavnosti. Vsebino, število ilustracij, zahtevnost zaporedja in način predstavitve smo lahko prilagodili značilnostim skupine ter interesom posameznih otrok. S tem smo želeli ustvariti otrokom poznano in motivacijsko okolje, v katerem so imeli več možnosti za aktivno sodelovanje in govorno izražanje.

Slika 2: Avtorsko izdelano didaktično gradivo Zaljubljeni žabec, Vir: lasten

3.3 Raziskovalna metoda

V raziskavi smo uporabili deskriptivno metodo in metodo sistematičnega opazovanja. Empirični del raziskave je temeljil predvsem na kvalitativnem pristopu, saj smo spremljali vedenjske in govorne odzive otrok med dejavnostmi s slikanico brez besedila ter beležili njihove konkretne izjave, način sodelovanja in neverbalne odzive.

Poleg opisnih podatkov smo uporabljali tudi štiristopenjsko ocenjevalno lestvico od 0 do 3, s katero smo pri vsakem otroku spremljali pogostost govora, dolžino izjave, sodelovanje v pogovoru in razumevanje slike. Številčne ocene so nam omogočile preglednejše spremljanje sprememb skozi čas, medtem ko so dnevniški zapisi in konkretne izjave otrok omogočili podrobnejšo kvalitativno interpretacijo njihovega napredka.

Podatke smo analizirali opisno in primerjalno. Pri vsakem otroku smo primerjali začetno stanje z rezultati poznejših opazovanj ter ugotavljali, ali so se na posameznih spremljanih področjih pojavile spremembe. Pozornost smo namenili predvsem smeri sprememb, individualnemu napredku posameznega otroka ter razlikam med otroki.

Raziskava je imela značilnosti študije manjšega vzorca, saj je bilo vanjo vključenih šest otrok iz istega oddelka. Zaradi majhnega in namensko izbranega vzorca rezultatov ne moremo

posploševati na širšo populacijo otrok. Njihov namen je predvsem prikazati spremembe, ki so se pojavile pri konkretnih otrocih med načrtovano uporabo slikanice brez besedila.

3.4 Hipoteze

Na podlagi namena raziskave in spremljanih področij smo oblikovali naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok po večkratni uporabi slikanice brez besedila povečala pogostost govornega izražanja.

Hipoteza 2: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok med izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila povečala dolžina njihovih govornih izjav.

Hipoteza 3: Predvidevamo, da bodo otroci med večkratnim izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila postopoma aktivneje sodelovali v pogovoru.

Hipoteza 4: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok izboljšalo razumevanje dogajanja na ilustracijah in povezovanje posameznih prizorov v smiselno celoto.

3.5 Raziskovalni vzorec

V raziskavo je bilo vključenih šest otrok predšolske starosti iz oddelka s prilagojenim programom. Zaradi varovanja osebnih podatkov so otroci označeni s črkami A, B, C, D, E in F. Otroci so bili ob začetku raziskave stari od 2,7 do 4 let.

Vzorec je bil namenski, saj so bili v raziskavo vključeni otroci iz skupine, v kateri je raziskava potekala. Otroci se med seboj razlikujejo glede na razvojne značilnosti, govorno-jezikovne zmožnosti, razumevanje, način vključevanja v komunikacijo ter potrebo po podpori odraslega.

Otrok A je bil star 3,4 leta. Govorno se praviloma ni izražal, pri razumevanju navodil pa je potreboval demonstracijo in dodatno usmerjanje.

Otrok B je bil star 4 leta. Ima motnjo avtističnega spektra in celostni razvojni zaostanek. Govoril je zelo redko, uporabljal predvsem posamezne besede ter pri dejavnostih potreboval spodbudo in jasno strukturirana navodila.

Otrok C je bil star 4 leta. Njegova koncentracija je bila kratkotrajna, pri dejavnostih pa je pogosto potreboval dodatno usmerjanje. Govorno se je izražal redko, večinoma z enobesednimi izjavami in kazanjem na posamezne elemente.

Otrok D je bil star 3,7 leta. Med vključenimi otroki je imel najbolj razvito govorno izražanje. Govoril je spontano, uporabljal kratke povedi ter dobro razumel dogajanje na ilustracijah.

Otrok E je bil star 4 leta in ima celostni razvojni zaostanek. Govoril je predvsem ob spodbudi, njegove izjave pa so bile sprva večinoma enobesedne. Pri razumevanju navodil in vključevanju v pogovor je potreboval podporo odraslega.

Otrok F je bil star 2,7 leta in je bil najmlajši v skupini. Govorno se ni izražal in je kazal malo zanimanja za dejavnosti s slikanico. Pri vključevanju v dejavnost je potreboval veliko spodbude in individualnega usmerjanja.

3.5.1 Predstavitev otrok, njihove značilnosti in začetno stanje

V raziskavo je bilo vključenih šest otrok predšolske starosti iz oddelka s prilagojenim programom. Zaradi varovanja osebnih podatkov so otroci označeni s črkami A, B, C, D, E in F. Ob začetku raziskave so bili stari od 2,7 do 4 let. Med seboj so se razlikovali glede na razvojne značilnosti, govorno-jezikovne zmožnosti, razumevanje, način sodelovanja v komunikaciji in stopnjo interesa za dejavnosti s slikanico.

Za ugotavljanje začetnega stanja smo 17. marca 2026 pri vsakem otroku spremljali štiri področja: pogostost govora, dolžino izjave, sodelovanje v pogovoru in razumevanje slike. Posamezna področja smo ocenjevali na lestvici od 0 do 3.

Otrok A

Otrok A je bil ob začetku raziskave star 3,4 leta. Pri njem so prisotne izrazite težave na področju govorne komunikacije in razumevanja besednih navodil. Govorno se praviloma ne izraža, zato se pogosteje odziva z uporabo pogleda, gest in drugih neverbalnih načinov komunikacije. Pri vključevanju v dejavnosti potrebuje dodatno usmerjanje, demonstracijo in neposredno podporo odraslega.

Pri začetnem opazovanju je bil njegov pogled usmerjen v sliko, vendar se govorno ni odzval. Pogostost govora je bila ocenjena z 0, dolžina izjave z 0, sodelovanje v pogovoru z 0 in razumevanje slike z 0. Začetno stanje je tako pokazalo predvsem prisotnost neverbalnega zanimanja za slikovno gradivo brez govornega odziva.

Otrok B

Otrok B je bil ob začetku raziskave star 4 leta. Njegova pozornost je kratkotrajna, pri vključevanju v dejavnosti pa pogosto potrebuje dodatne spodbude, ponovitve in jasno strukturirana navodila. Razume predvsem kratka in preprosta navodila, zlasti kadar so podkrepljena z demonstracijo.

Ob začetnem opazovanju je govoril zelo redko in se izražal predvsem z eno besedo. Njegova zabeležena izjava je bila »Kva.«. Pogostost govora, dolžina izjave, sodelovanje v pogovoru in razumevanje slike so bili ocenjeni z 1. Začetno stanje je pokazalo, da se otrok govorno vključuje, vendar redko in predvsem ob večji spodbudi odraslega.

Otrok C

Otrok C je bil star 4 leta. Pri njem je opazna kratkotrajnejša pozornost in potreba po dodatnem usmerjanju pri dejavnostih. V komunikacijo se vključuje redko, pogosto pa svoje zanimanje izraža s kazanjem na posamezne predmete oziroma osebe.

Pri začetnem opazovanju je bila pogostost govora ocenjena z 1, dolžina izjave z 1, sodelovanje v pogovoru z 0 in razumevanje slike z 1. Njegova zabeležena izjava je bila »Ne.«. Otrok je tako uporabljal posamezne besede in prepoznaval posamezne elemente, vendar se v pogovor še ni aktivneje vključeval.

Otrok D

Otrok D je bil ob začetku raziskave star 3,7 leta. Med vključenimi otroki je imel najbolj razvito govorno izražanje. Govoril je spontano, uporabljal kratke povedi ter se odzival na vprašanja odraslega. Razumevanje dogajanja na slikah je bilo dobro razvito.

Ob začetnem opazovanju je bila pogostost govora ocenjena s 3, dolžina izjave s 3, sodelovanje v pogovoru z 2 in razumevanje slike s 3. Njegova izjava »Vrže žoga tuki.« je pokazala, da je že v začetnem stanju znal opisati dogajanje na ilustraciji. Pri njem je bilo zato že na začetku prisotno spontano govorno izražanje in razumevanje prikazanega dogajanja.

Otrok E

Otrok E je bil star 4 leta in ima celostni razvojni zaostanek. Pri govornem izražanju in vključevanju v pogovor potrebuje dodatne spodbude odraslega. Njegove izjave so kratke, pri razumevanju dejavnosti pa mu pomagajo demonstracija, ponavljanje in jasna navodila.

Ob začetnem opazovanju je bila pogostost govora ocenjena z 2, dolžina izjave z 1, sodelovanje v pogovoru z 1 in razumevanje slike z 1. Njegova zabeležena izjava je bila »Okej.«. Otrok se je tako govorno odzival predvsem ob spodbudi, pri čemer je uporabljal predvsem posamezne besede.

Otrok F

Otrok F je bil ob začetku raziskave star 2,7 leta in je bil najmlajši med vključenimi otroki. Pri dejavnostih s slikanico je kazal zelo malo zanimanja in se vanje ni želel vključevati. Govorno se ni izražal, pri usmerjanju pozornosti pa je potreboval izrazito individualno podporo.

Ob začetnem opazovanju je slikanico odrinil. Pogostost govora, dolžina izjave, sodelovanje v pogovoru in razumevanje slike so bili ocenjeni z 0. Njegovo začetno stanje je pokazalo odsotnost govornega odziva in nizko motivacijo za sodelovanje pri dejavnosti s slikanico.

Predstavitev začetnega stanja kaže, da so bile med otroki že pred začetkom načrtovanih dejavnosti velike individualne razlike. Nekateri otroci se govorno skoraj niso izražali, drugi so uporabljali posamezne besede, medtem ko je otrok D že oblikoval kratke povedi in razumel dogajanje na ilustracijah. Te razlike so bile pomembne pri nadaljnjem spremljanju sprememb pri posameznem otroku.

3.6 Rezultati in razprava

Za preglednejši prikaz sprememb smo v preglednici 1 primerjali začetne ocene otrok z ocenami ob zadnjem opazovanju 4. aprila 2026.

Tabela 1: Primerjava začetnega in končnega stanja otrok na štirih spremljalnih področjih, Vir: Lasten

Otrok	Pogostost 17. 3.	Pogostost 4. 4.	Dolžina 17. 3.	Dolžina 4. 4.	Sodelovanje 17. 3.	Sodelovanje 4. 4.	Razumevanje 17. 3.	Razumevanje 4. 4.
A	0	1	0	2	0	1	0	1
B	1	2	1	2	1	2	1	2
C	1	2	1	2	0	1	1	2
D	3	3	2	3	2	3	3	3
E	2	2	1	2	1	2	1	2
F	0	0	0	0	0	1	0	0

3.6.1 Spremembe v pogostosti govornega izražanja

Pri spremljanju pogostosti govornega izražanja smo ugotavljali, kako pogosto se posamezni otrok med dejavnostmi s slikanico brez besedila govorno vključuje. Pogostost govora smo ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri kateri je ocena 0 pomenila, da otrok ne govori, ocena 1, da govori zelo redko, ocena 2, da govori ob spodbudi, in ocena 3, da govori spontano.

Začetno opazovanje 17. marca 2026 je pokazalo precejšnje razlike med otroki. Otroka A in F se govorno nista izražala in sta bila ocenjena z 0. Otroka B in C sta govorila zelo redko ter bila ocenjena z 1. Otrok E je govoril ob spodbudi in dosegel oceno 2, otrok D pa se je že ob začetnem opazovanju izražal spontano in dosegel najvišjo oceno 3.

Pri prvih dveh dejavnostih, 19. in 24. marca 2026, se pogostost govornega izražanja pri otrocih še ni spremenila. Otrok A je pozornost usmerjal v slikanico, vendar se govorno ni odzval. Otrok B je sodeloval predvsem neverbalno in zelo redko uporabljal posamezne besede. Otrok C je kazal na ilustracije ter uporabil besedo »Mama«, vendar je njegova pogostost govora ostala na ravni zelo redkega govora. Otrok D je še naprej spontano oblikoval več govornih izjav. Otrok E je govoril ob spodbudi, otrok F pa za dejavnost ni kazal večjega zanimanja in se govorno ni odzival.

Tudi 26. marca 2026 pri pogostosti govora še ni bilo sprememb. Pri otroku A je bil sicer opazen napredek pri sodelovanju, saj je ob spodbudi pogledal sliko in pokazal nanjo, vendar se govorno še ni izražal. Otrok B in otrok C sta ostala pri oceni 1, otrok D pri oceni 3, otrok E pri oceni 2 in otrok F pri oceni 0.

Prve jasnejše spremembe v pogostosti govora so se pojavile 29. marca 2026. Otrok A je prvič oblikoval zabeležen govorni odziv »Tam« in napredoval z ocene 0 na 1. Otrok B je z izjavo »Raca plava« pogosteje sodeloval v govorni komunikaciji in napredoval z ocene 1 na 2. Otrok C je še vedno govoril zelo redko in ostal pri oceni 1. Pri otrocih D, E in F se ocena pogostosti govora ni spremenila.

Prvega aprila 2026 se je sprememba pokazala še pri otroku C. Z izjavo »Mama tukaj« in pogostejšim odzivanjem ob spodbudi je napredoval z ocene 1 na 2. Otrok A je ohranil oceno 1, otrok B oceno 2, otrok D oceno 3 in otrok E oceno 2. Otrok F se še vedno ni govorno izražal.

Ob zadnjem opazovanju 4. aprila 2026 so bile dosežene ravni pogostosti govornega izražanja večinoma ohranjene. Otrok A je ostal pri oceni 1, otrok B pri oceni 2, otrok C pri oceni 2, otrok D pri oceni 3 in otrok E pri oceni 2. Otrok F se govorno tudi ob zaključku opazovanega obdobja ni izražal in je ostal pri oceni 0.

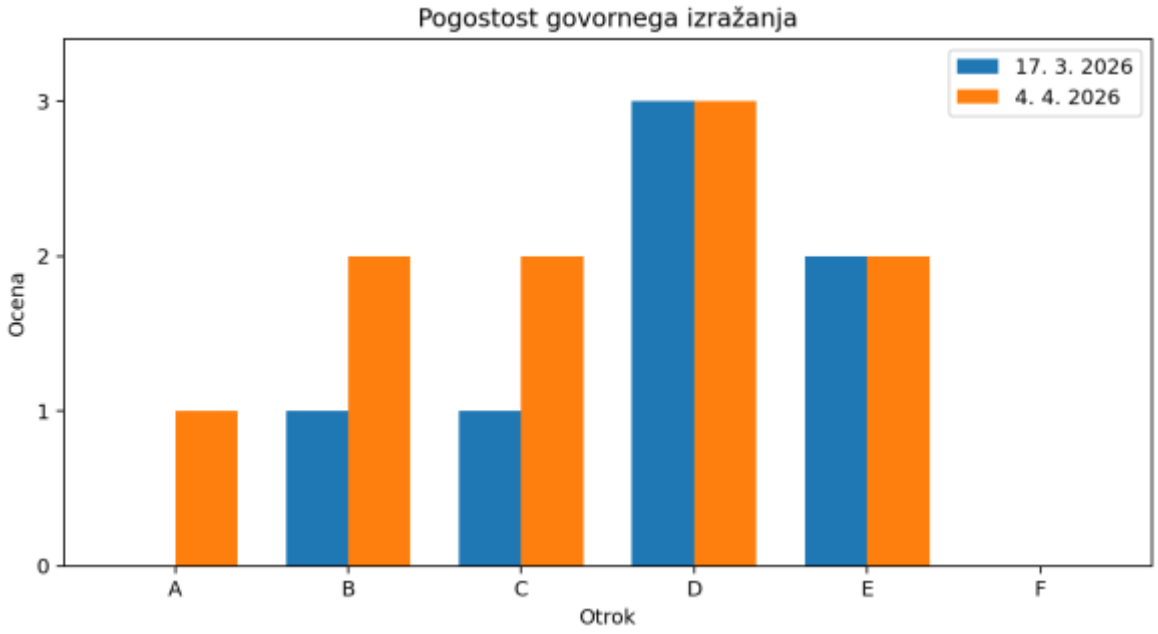
Primerjava začetnega in končnega stanja kaže, da se je pogostost govornega izražanja povečala pri treh od šestih otrok. Otrok A je napredoval z ocene 0 na 1, otrok B z ocene 1 na 2 in otrok C z ocene 1 na 2. Pri otroku D je ocena ostala 3, pri otroku E 2 in pri otroku F 0.

Pri interpretaciji rezultatov je pomembno upoštevati začetne razlike med otroki. Pri otroku D nespremenjena ocena ne pomeni odsotnosti napredka, temveč predvsem dejstvo, da je že ob začetnem opazovanju dosegel najvišjo možno stopnjo pogostosti govora. Morebitnih nadaljnjih sprememb zato na uporabljeni lestvici ni bilo mogoče prikazati. Pri otroku E se pogostost govora prav tako ni povečala, vendar so se spremembe pokazale na drugih spremljanih področjih, predvsem v dolžini izjav, sodelovanju v pogovoru in razumevanju ilustracij.

Poseben primer predstavlja otrok F. Pri njem se govorno izražanje v opazovanem obdobju ni pojavilo. Kljub temu je bilo proti koncu spremljanja zaznano kratko usmerjanje pozornosti k slikanici in sodelovanje brez govornega odziva. To kaže, da pri otrocih z zelo nizko začetno ravnjo govornega izražanja napredka ni smiselno presojati samo na podlagi prisotnosti govora, temveč je treba spremljati tudi neverbalne oblike komunikacije in pripravljenost za vključevanje.

Ugotovitve kažejo, da spremembe v pogostosti govornega izražanja niso bile enotne pri vseh otrocih. Pri polovici otrok se je pogostost govora povečala, pri drugih pa je ostala na začetni ravni. Rezultati zato poudarjajo pomen individualnega spremljanja ter upoštevanja različnih začetnih govorno-jezikovnih zmožnosti.

Pri interpretaciji rezultatov ne moremo trditi, da je spremembe povzročila izključno uporaba slikanic brez besedila. Otroci so bili v času raziskave vključeni tudi v druge vsakodnevne dejavnosti in komunikacijske situacije, njihov govor pa se razvija tudi kot del splošnega razvojnega procesa. Ugotovimo lahko predvsem, da so se med večkratnim izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila pri nekaterih otrocih pojavile spremembe v smeri pogostejšega govornega vključevanja.

Graf 1: : Primerjava pogostosti govornega izražanja otrok med začetnim in končnim opazovanjem, Vir: Lasten

Graf kaže povečanje pogostosti govornega izražanja pri otrocih A, B in C. Pri otrocih D, E in F se končna ocena ni spremenila. Graf kaže, da se je pogostost govornega izražanja od začetnega do končnega opazovanja povečala pri treh od šestih otrok. Otrok A je napredoval z ocene 0 na 1, otroka B in C pa z ocene 1 na 2. Pri otroku D je ocena ostala 3, saj je že ob začetku govoril spontano in je dosegal najvišjo možno raven. Pri otroku E je pogostost ostala na oceni 2, pri otroku F pa na oceni 0. Na prvo raziskovalno vprašanje lahko zato odgovorimo, da se je pogostost govornega izražanja med dejavnostmi povečala pri polovici otrok, spremembe pa niso bile enotne pri vseh otrocih. Rezultat kaže na pomen upoštevanja različnih začetnih govorno-jezikovnih zmožnosti posameznega otroka.

3.6.2 Spremembe v dolžini izjav

Pri spremljanju dolžine govornih izjav smo ugotavljali, ali se otrokovi govorni odzivi med večkratnim izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila postopoma podaljšujejo. Dolžino izjave smo ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri kateri je ocena 0 pomenila odsotnost govora, ocena 1 enobesedno izjavo, ocena 2 izjavo z dvema do tremi besedami in ocena 3 izjavo s štirimi ali več besedami.

Začetno stanje 17. marca 2026 je pokazalo precejšnje razlike med otroki. Otroka A in F se govorno nista izražala in sta bila ocenjena z 0. Otroci B, C in E so uporabljali posamezne besede in bili ocenjeni z 1. Otrok D je že ob začetnem opazovanju uporabljal večbesedne izjave. Njegova zabeležena izjava »Vrže žoga tuki.« je vsebovala tri besede, zato je bil glede na uporabljeno lestvico ocenjen z 2.

Pri prvi dejavnosti 19. marca 2026 pri večini otrok še ni bilo sprememb. Otrok A se govorno ni odzval, otroka B in C sta ostala pri enobesednih odzivih, prav tako otrok E. Otrok F se ni govorno izražal. Pri otroku D pa so bile zabeležene tudi daljše izjave, na primer »Fantek gleda gor žoga je.«, zato je pri tej dejavnosti dosegel oceno 3. Pri več izjavah smo pri ocenjevanju upoštevali najdaljšo smiselno izjavo, ki jo je otrok oblikoval med posamezno dejavnostjo.

Dne 24. marca 2026 so bile ocene večine otrok podobne začetnim. Otrok A se še vedno ni govorno izražal. Otroka B in C sta uporabljala posamezne besede, kot sta »Raca« in »Mama«, otrok E pa je uporabil besedo »Maša«. Otrok D je pri tej dejavnosti uporabljal predvsem krajše večbesedne izjave, zato je bil ocenjen z 2. Otrok F je ostal brez govornega odziva.

Tudi 26. marca 2026 pri otrocih A, B, C, E in F še ni bilo večjih sprememb v dolžini izjav. Otrok A se ni govorno odzval, otroci B, C in E so uporabljali posamezne besede, otrok F pa se ni govorno izražal. Otrok D je oblikoval izjavo »Fantek vrže žogo visoko.« in bil ocenjen s 3.

Prve izrazitejše spremembe pri več otrocih so se pokazale 29. marca 2026. Otrok A je prvič oblikoval govorni odziv »Tam« in s tem prešel z ocene 0 na 1. Pri otroku B se je izjava podaljšala iz ene besede v dvobesedno izjavo »Raca plava«, zato je napredoval z ocene 1 na 2. Otrok C je še vedno uporabljal enobesedno izjavo »Mama« in ohranil oceno 1. Otrok D je oblikoval tribesedno izjavo »Fantek gleda žogo« in bil ocenjen z 2. Tudi pri otroku E je bil opazen napredek, saj je od enobesedne izjave »Maša« prešel k dvobesedni izjavi »Maša tam« in napredoval z ocene 1 na 2. Otrok F se govorno ni odzval.

Prvega aprila 2026 so se pri nekaterih otrocih pojavile dodatne spremembe. Otrok A je uporabil enobesedno izjavo »Žoga« in ohranil oceno 1. Pri otroku B se je pojavila štiribesedna izjava »Raca gre v vodo«, zato je napredoval na najvišjo oceno 3. Otrok C je oblikoval dvobesedno izjavo »Mama tukaj« in napredoval z ocene 1 na 2. Otrok D je z izjavo »Fantek vrže žogo visoko« dosegel oceno 3. Otrok E je z izjavo »Maša gleda« ohranil oceno 2. Otrok F se tudi pri tej dejavnosti govorno ni izražal.

Ob zadnjem opazovanju 4. aprila 2026 je otrok A oblikoval dvobesedno izjavo »Žoga tam« in napredoval na oceno 2. Otrok B je uporabil tribesedno izjavo »Raca plava tam« in bil ocenjen z 2. To predstavlja nekoliko krajšo izjavo kot pri predhodnem opazovanju, vendar je bila njegova končna raven še vedno višja od začetne enobesedne izjave. Otrok C je z izjavo »Mama gre« ohranil oceno 2. Otrok D je oblikoval izjavo »Fantek vrže žogo in gleda« in dosegel oceno 3. Otrok E je z izjavo »Maša gleda žogo« ohranil oceno 2. Otrok F se do konca opazovanega obdobja govorno ni izražal.

Primerjava začetnega stanja z zadnjim opazovanjem kaže, da se je dolžina govornih izjav povečala pri petih od šestih otrok. Otrok A je napredoval z ocene 0 na 2, otrok B z ocene 1 na 2, otrok C z ocene 1 na 2, otrok D z ocene 2 na 3 in otrok E z ocene 1 na 2. Pri otroku F

spremembe v dolžini izjave ni bilo, saj se govorno ni izražal niti ob začetku niti ob koncu raziskave.

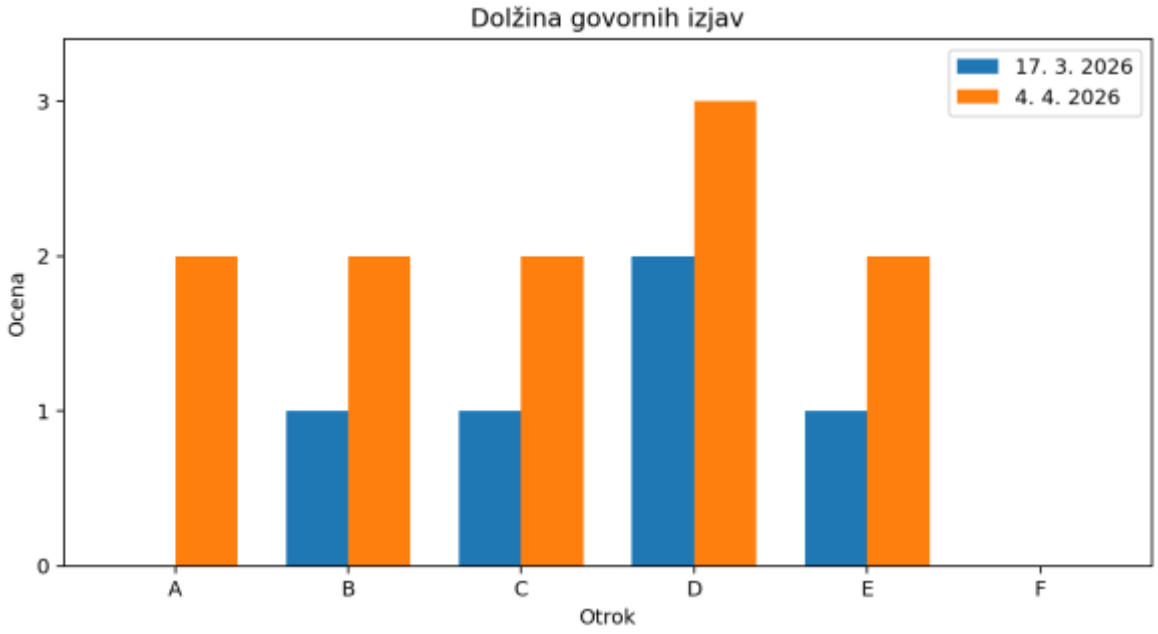
Rezultati hkrati kažejo, da napredek ni potekal povsem linearno. Pri posameznih otrocih so bile izjave ob nekaterih dejavnostih daljše, ob drugih pa ponovno krajše. Takšen primer je otrok B, ki je 1. aprila oblikoval štiribesedno izjavo in dosegel oceno 3, ob zadnjem opazovanju pa je uporabil tribesedno izjavo in bil ocenjen z 2. Podobno je pri otroku D dolžina izjav med posameznimi srečanji nekoliko nihala. Zato je pri interpretaciji pomembneje upoštevati celoten razvojni potek in primerjavo začetnega ter končnega stanja kot posamezno oceno pri enem srečanju.

Posebej pomembne so kvalitativne spremembe v vsebini izjav. Pri otrocih B, C in E je bil opazen prehod od poimenovanja posamezne osebe ali predmeta k povezovanju osebe z dejanjem. Izjava »Raca« se je na primer razvila v »Raca plava« oziroma »Raca gre v vodo«, izjava »Maša« pa v »Maša gleda« in »Maša gleda žogo«. Takšni primeri kažejo, da se ni spreminjalo samo število besed, temveč tudi način otrokovega opisovanja dogajanja.

Ugotovitve so skladne z raziskavo Chaparro-Moreno, Reali in Maldonado-Carreño (2017), ki so ugotovili, da so predšolski otroci ob slikanicah brez besedila proizvedli več besed, več različnih besed in več govornih izjav. Tudi Grolig idr. (2020) so pokazali, da lahko dialoško skupno branje s slikanicami brez besedila podpira razvoj besedišča in razumevanja pripovedi. Naši rezultati kažejo podobno smer, saj so se pri večini otrok začetne enobesedne izjave postopoma razvijale v večbesedne odzive.

Pri interpretaciji rezultatov moramo kljub temu upoštevati individualne razlike. Pri otroku A je že pojav govora in poznejši prehod na dvobesedno izjavo predstavljal pomemben napredek. Otrok D je že ob začetku uporabljal večbesedne izjave, zato je bil njegov prostor za napredovanje na uporabljeni štiristopenjski lestvici manjši. Pri otroku F pa se govor ni pojavil, kar kaže, da slikanica brez besedila za vse otroke ni predstavljala enako močne spodbude za govorno izražanje.

Na podlagi rezultatov lahko ugotovimo, da so se govorne izjave pri večini otrok med opazovanim obdobjem podaljšale, vendar spremembe niso potekale pri vseh otrocih enako hitro ali enakomerno. Prav zato je pomembno individualno spremljanje, ki poleg številčnih ocen vključuje tudi konkretne izjave otrok in njihove spremembe skozi čas.

Graf 2: Primerjava dolžine govornih izjav otrok med začetnim in končnim opazovanjem, Vir: Lasten

Graf kaže povečanje dolžine govornih izjav pri petih od šestih otrok. Pri otroku F se govor v opazovanem obdobju ni pojavil.

Graf kaže, da se je dolžina govornih izjav od začetnega do končnega opazovanja povečala pri petih od šestih otrok. Največja sprememba je bila vidna pri otroku A, ki je od odsotnosti govora napredoval do dvobesedne izjave. Otroci B, C in E so od enobesednih izjav napredovali do dvo- oziroma tribesednih izjav, otrok D pa od dvo- in tribesednih izjav do izjav s štirimi ali več besedami. Pri otroku F se govor v opazovanem obdobju ni pojavil. Na drugo raziskovalno vprašanje lahko zato odgovorimo, da so se pri večini otrok govorne izjave podaljšale, čeprav napredek med posameznimi srečanji ni vedno potekal linearno. Rezultati kažejo predvsem premik od posameznih besed k večbesednemu opisovanju oseb, predmetov in dogajanja.

3.6.3 Spremembe v sodelovanju v pogovoru

Pri spremljanju sodelovanja v pogovoru smo ugotavljali, v kolikšni meri se posamezni otrok vključuje v komunikacijo med dejavnostmi s slikanico brez besedila. Sodelovanje smo ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri kateri je ocena 0 pomenila, da otrok ne sodeluje, ocena 1 sodelovanje ob močni spodbudi, ocena 2 odgovarjanje na vprašanja in ocena 3 samostojno komentiranje.

Začetno stanje 17. marca 2026 je pokazalo velike razlike med otroki. Otrok A in otrok F v pogovoru nista sodelovala in sta bila ocenjena z 0. Otrok B in otrok E sta sodelovala predvsem ob močni spodbudi odraslega in sta bila ocenjena z 1. Otrok C se v pogovor ni vključeval in je bil ocenjen z 0. Otrok D je odgovarjal na vprašanja in bil ocenjen z 2.

Pri dejavnosti 19. marca 2026 se večina ocen še ni spremenila. Otrok A se ni vključil v pogovor, čeprav je pogled usmerjal v slikanico. Otrok B je sodeloval ob podpori odraslega in ob pripovedovanju vodil roko odraslega po ilustracijah, kar kaže na neverbalno vključevanje v dejavnost. Otrok C je kazal na slike, vendar se v pogovor ni aktivneje vključil. Otrok D je odgovarjal na vprašanja in ohranil oceno 2. Otrok E je sodeloval ob spodbudi, otrok F pa ni sodeloval.

Tudi 24. marca 2026 so bile spremembe še majhne. Otrok A je ostal pri oceni 0. Otrok B je sodeloval ob močni spodbudi in poimenoval raco, zato je ostal pri oceni 1. Otrok C je še vedno predvsem kazal na ilustracije in uporabljal posamezne besede, vendar se v pogovor ni samostojno vključeval. Otrok D je še naprej odgovarjal na vprašanja in ohranil oceno 2. Otrok E je ostal pri oceni 1, otrok F pa pri oceni 0.

Prve spremembe so bile bolj opazne 26. marca 2026. Otrok A je ob spodbudi pokazal na sliko in napredoval z ocene 0 na 1, čeprav se govorno še ni odzval. Otrok B je ostal pri oceni 1. Otrok C je napredoval z ocene 0 na 1, saj je ob podpori odraslega pokazal na lik in izrekel »Mama«. Otrok D je napredoval z ocene 2 na 3, saj je dogajanje že samostojneje komentiral. Otrok E je ostal pri oceni 1, otrok F pa se ni vključil in je ostal pri oceni 0.

Ob opazovanju 29. marca 2026 je otrok A ohranil oceno 1 in se ob spodbudi odzval z izjavo »Tam«. Otrok B je ostal pri oceni 1. Otrok C je prav tako ohranil oceno 1. Otrok D je ostal pri oceni 3 in samostojno komentiral dogajanje na ilustraciji. Pri otroku E se je sodelovanje povečalo z ocene 1 na 2, saj se je začel dejavneje odzivati na vprašanja in oblikoval izjavo »Maša tam«. Otrok F se dejavnosti ni vključil in je odrinil knjigo.

Prvega aprila 2026 so se pri nekaterih otrocih pokazale dodatne spremembe. Otrok A je ohranil oceno 1. Otrok B je napredoval z ocene 1 na 2 in se začel dejavneje odzivati na vprašanja odraslega. Njegova izjava je bila »Raca gre v vodo«. Otrok C je ostal pri oceni 1, otrok D pa pri oceni 3. Otrok E je ohranil oceno 2. Pri otroku F se je prvič pojavilo kratko sodelovanje z usmerjanjem pogleda v sliko, zato je bil ocenjen z 1, čeprav se govorno ni odzval.

Ob zadnjem opazovanju 4. aprila 2026 so se dosežene spremembe večinoma ohranile. Otrok A je ostal pri oceni 1, otrok B pri oceni 2, otrok C pri oceni 1, otrok D pri oceni 3 in otrok E pri oceni 2. Otrok F je prav tako ohranil oceno 1, saj je pokazal kratek interes za slikanico, vendar brez govornega odziva.

Primerjava začetnega stanja z rezultati 4. aprila 2026 kaže, da se je sodelovanje v pogovoru izboljšalo pri večini otrok. Otrok A je prešel z ocene 0 na 1, otrok B z ocene 1 na 2, otrok C z ocene 0 na 1, otrok D z ocene 2 na 3, otrok E z ocene 1 na 2, otrok F pa z ocene 0 na 1.

Rezultati kažejo, da je bilo sodelovanje področje, na katerem so se spremembe pojavile pri vseh šestih otrocih, vendar na različne načine. Pri nekaterih otrocih se je napredek kazal predvsem v večji pripravljenosti za odzivanje na vprašanja, pri drugih v samostojnejšem komentiranju. Pri otrocih A in F je bila pomembna že sprememba iz popolne neudeležbe v kratko neverbalno sodelovanje, medtem ko sta otroka B in E postopoma prešla od sodelovanja

ob močni spodbudi k dejavnejšemu odgovarjanju na vprašanja. Otrok D je napredoval do samostojnega komentiranja.

Ugotovitve kažejo, da pri ocenjevanju sodelovanja ni pomemben le govorni odziv, temveč tudi neverbalno vključevanje otroka, kot so pogled, kazanje in usmerjanje pozornosti k slikanici. To je posebej pomembno pri otrocih, ki se govorno še ne izražajo ali se izražajo zelo redko.

Najbolj enotna sprememba v naši raziskavi se je pokazala na področju sodelovanja. Ob zaključku opazovanja je imelo vseh šest otrok višjo oceno sodelovanja kot ob začetnem stanju. Pri otrocih B in E se je sodelovanje razvilo od vključevanja ob močni spodbudi do odgovarjanja na vprašanja. Otrok D je napredoval do samostojnega komentiranja. Pri otrocih A, C in F pa je bil pomemben že prehod od odsotnosti sodelovanja k začetnemu vključevanju ob podpori odraslega.

Ti rezultati opozarjajo, da pri otrocih z zelo različnimi govorno-jezikovnimi sposobnostmi sodelovanja ne smemo enačiti samo z govorom. Otrok A je na primer 26. marca še vedno ostal brez govornega odziva, vendar je ob spodbudi pogledal sliko in pokazal nanjo. Pri njem se je torej sodelovanje pojavilo pred govornim odzivom. Tudi otrok F je ob zadnjih dveh opazovanjih usmeril pozornost k slikanici, čeprav se govorno ni izrazil.

Takšen rezultat je pomemben zlasti pri otrocih z jezikovnimi težavami. Rees, Nadig in Rvachew (2017) so primerjali skupno dejavnost staršev in predšolskih otrok z običajnim jezikovnim razvojem ter otrok z jezikovnimi težavami pri uporabi slikanice brez besedila in interaktivne e-knjige. Njihova raziskava se je osredotočala prav na sodelovanje in diskurz med otrokom in odraslim ter kaže, da je pri ocenjevanju takšne interakcije pomembno spremljati širše vedenje otroka, ne samo količine njegovega govora. (Rees et al., 2017)

Naši podatki prav tako kažejo, da je odrasli pomemben del dejavnosti. Pri otroku B je bilo že ob prvem srečanju opaženo, da je med pripovedovanjem vodil roko odraslega po ilustracijah. Takšen odziv ni klasičen govorni odgovor, vendar kaže, da je otrok želel usmerjati skupno pozornost in na svoj način sodelovati pri dejavnosti. Pri otroku C je bilo podobno pomembno kazanje s prstom. Zato smo takšne odzive beležili kot del širše komunikacijske dejavnosti in ne zgolj kot odsotnost govora.

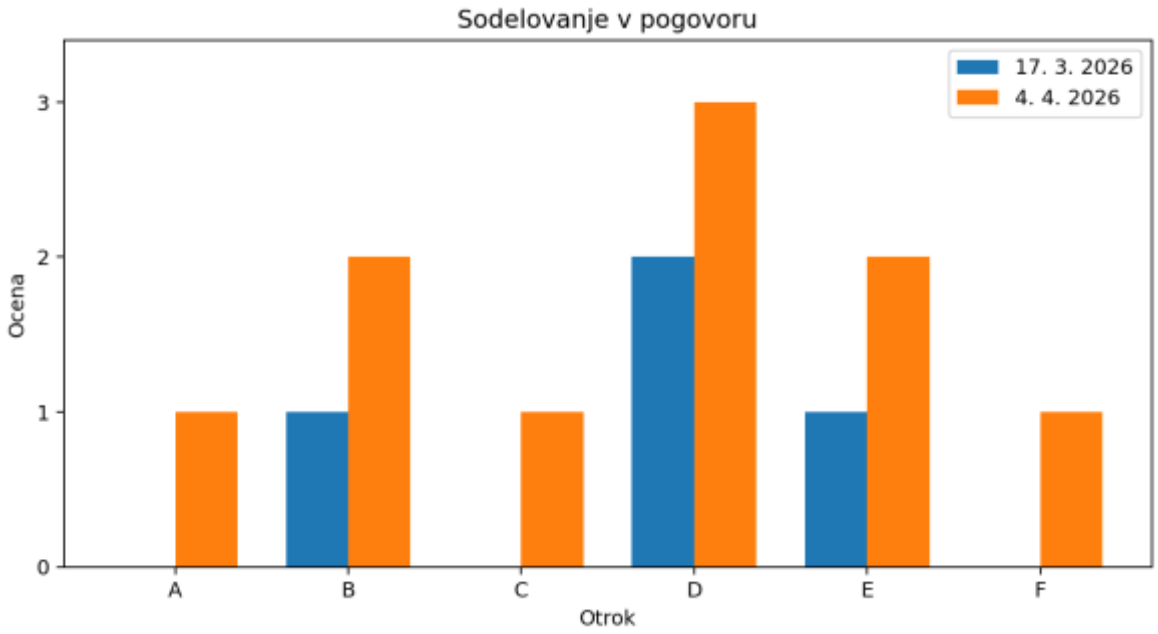
Pomen odraslega potrjuje raziskava Chaparro-Moreno (2017), v kateri je bila kakovost povratnih informacij odraslega povezana z otrokovo količino govorne produkcije. Brezbesedilna slikanica torej sama po sebi ne zagotavlja aktivnega sodelovanja. Pomembno je, ali odrasli otroku omogoča dovolj časa, ali postavlja vprašanja, ki so prilagojena njegovi ravni, ter ali njegove poskuse komunikacije sprejme in smiselno nadaljuje. (Chaparro-Moreno, 2017)

To se ujema tudi s širšimi ugotovitvami Dowdalla (2020). Njihova metaanaliza je pokazala, da so imele intervencije skupnega branja zelo velik učinek na kompetence odraslih pri skupnem branju. To nakazuje, da je pomemben del uspešnosti takšnih dejavnosti prav sprememba načina, kako odrasli z otrokom komunicira ob knjigi. (Dowdall, 2020).

V naši raziskavi smo stopnjo podpore prilagajali posameznemu otroku. Pri otrocih z manj razvitim govorom smo uporabljali preprostejša vprašanja, usmerjanje na posamezne elemente in več časa za odgovor. Otroci z razvitejšim govorom so dobivali vprašanja, ki so zahtevala opisovanje dejanj in povezovanje dogodkov. Takšno prilagajanje je bilo potrebno zaradi velikih razlik v začetnem stanju skupine.

Rezultati zato kažejo, da je lahko slikanica brez besedila primerno skupno komunikacijsko izhodišče, vendar je njena uporabnost močno povezana z odzivnostjo odraslega. Pri otroku, ki še ne govori, lahko prvi cilj predstavlja že vzpostavljanje skupne pozornosti in sprejemanje dejavnosti. Pri otroku, ki uporablja posamezne besede, lahko odrasli spodbuja povezovanje dveh besed, pri otroku z bolj razvitim govorom pa samostojno komentiranje in pripovedovanje.

Prav ta možnost prilagajanja enakega oziroma podobnega slikovnega gradiva različnim komunikacijskim ravnem predstavlja pomembno praktično vrednost slikanic brez besedila pri delu v heterogeni skupini otrok.

Graf 3: Primerjava sodelovanja otrok v pogovoru med začetnim in končnim opazovanjem, Vir: Lasten

Graf prikazuje povečanje stopnje sodelovanja pri vseh šestih otrocih, vendar so se spremembe kazale na različnih ravneh.

Graf kaže, da se je sodelovanje od začetnega do končnega opazovanja povečalo pri vseh šestih otrocih. Otrok A je od nesodelovanja napredoval do sodelovanja ob močni spodbudi, otrok B od sodelovanja ob močni spodbudi do odgovarjanja na vprašanja, otrok C pa od nesodelovanja do začetnega vključevanja ob podpori odraslega. Otrok D je napredoval od odgovarjanja na vprašanja do samostojnega komentiranja, otrok E pa od sodelovanja ob močni spodbudi do odgovarjanja na vprašanja. Pri otroku F se je sprememba pokazala predvsem v začetnem neverbalnem vključevanju in usmerjanju pozornosti k slikanici. Na tretje raziskovalno vprašanje lahko zato odgovorimo, da se je sodelovanje izboljšalo pri vseh otrocih, vendar se je glede na njihove zmožnosti kazalo v različnih oblikah, od neverbalnega vključevanja do samostojnega komentiranja.

3.6.4 Spremembe v razumevanju ilustracij

Pri spremljanju razumevanja ilustracij smo ugotavljali, v kolikšni meri posamezni otrok prepoznava elemente na sliki, razume del prikazanega dogajanja ter povezuje posamezne prizore v smiselno zaporedje. Razumevanje slike smo ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri kateri je ocena 0 pomenila, da otrok slike ne razume, ocena 1, da prepozna posamezne elemente, ocena 2, da razume del dogajanja, in ocena 3, da razume zaporedje zgodbe.

Začetno stanje 17. marca 2026 je pokazalo velike razlike med otroki. Otrok A in otrok F sta bila ocenjena z 0, saj pri začetnem opazovanju nista pokazala razumevanja dogajanja na sliki. Otroci B, C in E so bili ocenjeni z 1, kar pomeni, da so prepoznavali posamezne elemente na

ilustracijah. Otrok D je že ob začetku dosegel oceno 3 in pokazal dobro razumevanje dogajanja ter zaporedja zgodbe.

Pri prvih dejavnostih 19. in 24. marca 2026 pri večini otrok še ni bilo večjih sprememb. Otrok A je pogled usmerjal v slikanico, vendar razumevanja posameznih elementov še ni pokazal in je ostal pri oceni 0. Otroci B, C in E so prepoznavali posamezne osebe oziroma predmete in ohranili oceno 1. Otrok D je še naprej dobro razumel prikazano dogajanje in ostal pri oceni 3. Otrok F za dejavnost ni kazal zanimanja in je ostal pri oceni 0.

Ob opazovanju 26. marca 2026 pri večini otrok še ni bilo spremembe v razumevanju ilustracij. Otrok A je ostal pri oceni 0, čeprav je ob spodbudi pogledal sliko in pokazal na posamezen element. Otroci B, C in E so ohranili oceno 1. Otrok D je ostal pri najvišji oceni 3, otrok F pa pri oceni 0.

Prva jasnejša sprememba se je pri otroku A pokazala 29. marca 2026, ko je prešel z ocene 0 na 1. Z izjavo »Tam« in usmerjanjem pozornosti na ilustracijo je pokazal, da je začel prepoznavati posamezne elemente. Otroci B, C in E so ostali pri oceni 1, otrok D pri oceni 3, otrok F pa pri oceni 0.

Prvega aprila 2026 je bil napredek opazen pri otroku B in otroku E. Oba sta prešla z ocene 1 na 2. Otrok B je z izjavo »Raca gre v vodo« pokazal razumevanje dela dogajanja na ilustraciji, otrok E pa z izjavo »Maša gleda« pokazal, da ne prepoznava več le lika, temveč razume tudi njegovo dejavnost. Otrok A je ostal pri oceni 1, otrok C prav tako pri oceni 1, otrok D pri oceni 3, otrok F pa pri oceni 0.

Ob zadnjem opazovanju 4. aprila 2026 se je razumevanje izboljšalo tudi pri otroku C. Z ocene 1 je prešel na oceno 2 in z izjavo »Mama gre« pokazal razumevanje dela dogajanja, ne le prepoznavanja posameznega lika. Otrok A je ohranil oceno 1, otrok B oceno 2, otrok D oceno 3 in otrok E oceno 2. Otrok F je ostal pri oceni 0, saj je sicer pokazal kratek interes za slikanico, vendar ni bilo mogoče zanesljivo sklepati, da razume posamezne elemente ali prikazano dogajanje.

Primerjava začetnega stanja z rezultati 4. aprila 2026 kaže, da se je razumevanje ilustracij izboljšalo pri štirih od šestih otrok. Otrok A je napredoval z ocene 0 na 1, otrok B z ocene 1 na 2, otrok C z ocene 1 na 2 in otrok E z ocene 1 na 2. Otrok D je skozi celotno obdobje ohranil najvišjo oceno 3, saj je že na začetku dobro razumel prikazano dogajanje in zaporedje zgodbe. Pri otroku F spremembe v razumevanju ilustracij niso bile zaznane.

Rezultati kažejo, da se je pri večini otrok razumevanje slikovnega gradiva postopoma razvijalo od prepoznavanja posameznih elementov proti razumevanju dela dogajanja. Napredek je bil zlasti viden tam, kjer so otroci začeli ob poimenovanju oseb in predmetov izražati tudi dejanja oziroma odnose med posameznimi elementi na ilustraciji. Pri otroku D spremembe niso bile

izrazite zaradi že visoke začetne ravni, pri otroku F pa zaradi nizkega interesa in omejenega sodelovanja v dejavnosti.

Ugotovitve kažejo, da je pri spremljanju razumevanja ilustracij pomembno upoštevati tako govorne kot neverbalne odzive. Pri otrocih z manj razvitim govorom lahko že usmerjanje pogleda, kazanje na posamezen element ali ustrezen odziv na vprašanje predstavlja pomemben pokazatelj razumevanja.

Na področju razumevanja ilustracij se je napredek pokazal pri otrocih A, B, C in E. Otrok A je napredoval od začetne ocene 0 do prepoznavanja posameznih elementov, medtem ko so otroci B, C in E od prepoznavanja posameznih elementov napredovali do razumevanja dela prikazanega dogajanja. Otrok D je že ob začetku dosegal najvišjo raven razumevanja, otrok F pa je ostal pri začetni oceni 0.

Spremembe pri otrocih B, C in E lahko ponovno opazimo tudi v njihovih konkretnih izjavah. Otrok B je sprva poimenoval posamezen element z besedo »Raca«, pozneje pa je izjavil »Raca gre v vodo«. Otrok E je od poimenovanja »Maša« napredoval k izjavi »Maša gleda žogo«. Takšni odgovori kažejo premik od prepoznavanja posameznega elementa k razumevanju odnosa med osebo oziroma predmetom in prikazanim dejanjem.

Rezultati se povezujejo z raziskavo Groliga et al. (2020), ki je pokazala, da lahko dialoško branje s pretežno brezbesedilnimi slikanicami pozitivno vpliva ne le na besedišče, temveč tudi na dobesedno in sklepno razumevanje pripovedi. Posebej pomembno je, da se je učinek na sklepno razumevanje v njihovi raziskavi ohranil tudi pri kasnejšem preverjanju. (Grolig et al., 2020)

Takšne ugotovitve kažejo, da otrokovo gledanje ilustracije ni zgolj vizualno prepoznavanje predmetov. Za razumevanje zgodbe mora postopoma povezovati posamezne elemente, dejanja in zaporedje dogodkov. Pri otrocih z manj razvitimi jezikovnimi sposobnostmi je lahko prvi korak prepoznavanje konkretnega lika, naslednji pa povezovanje lika z dejanjem. V naši ocenjevalni lestvici je prav ta razlika zajeta v prehodu od ocene 1, ki pomeni prepoznavanje posameznih elementov, k oceni 2, ki predstavlja razumevanje dela dogajanja.

Pri otroku A se je napredek pokazal na še zgodnejši ravni. Na začetku je sliko gledal, vendar ni pokazal jasnega razumevanja posameznih elementov. Pozneje se je pojavil govorni odziv »Žoga«, nato »Žoga tam«. To lahko razumemo kot znak, da je začel posamezen vizualni element prepoznavati in ga povezovati z besednim poimenovanjem.

Pri interpretaciji pa je pomembna previdnost. Besednega odziva ne moremo avtomatično enačiti s popolnim razumevanjem ilustracije. Otrok lahko predmet poimenuje, ne da bi razumel širše dogajanje. Prav zato smo ločeno spremljali dolžino izjave in razumevanje slike. Takšna ločitev omogoča natančnejšo presojo otrokovega razvoja.

Pri otroku D je bila ponovno prisotna omejitev uporabljenega instrumenta zaradi učinka zgornje meje. Ker je že ob začetku dosegel oceno 3, številčna lestvica ni omogočala prikaza

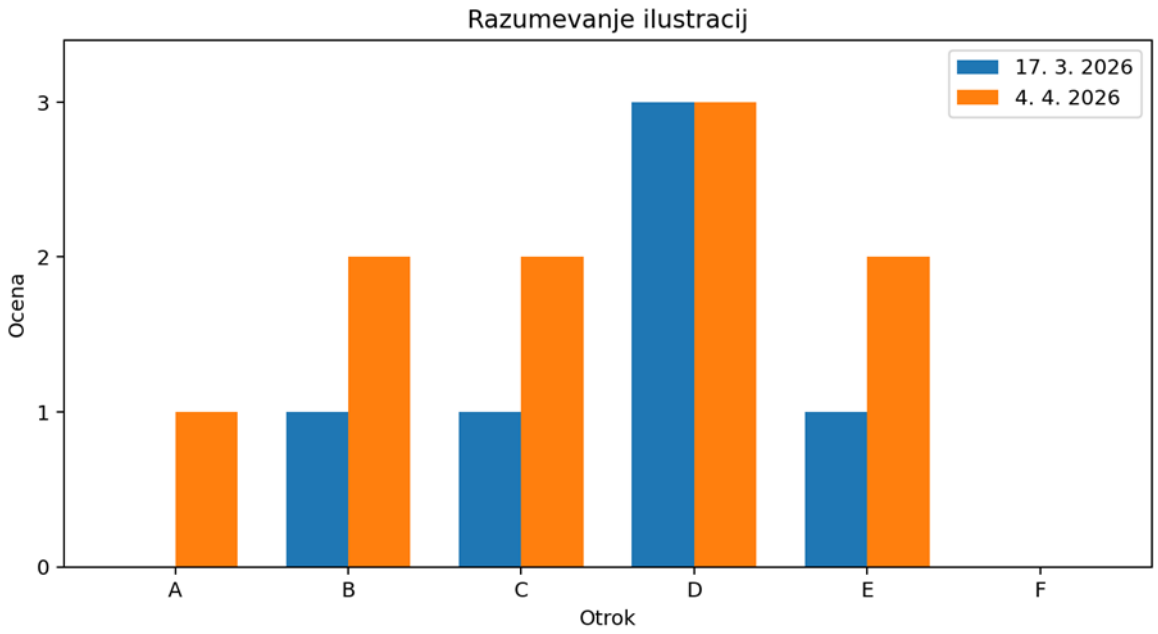
morebitnega nadaljnjega razvoja v kompleksnosti razumevanja. Njegove izjave pa kažejo, da je znal povezovati lik in dejanje ter spremljati širše dogajanje.

Pri otroku F razumevanja nismo mogli zanesljivo potrditi. Čeprav je ob koncu za kratek čas pogledal sliko, to samo po sebi še ne pomeni, da je prepoznal posamezni element oziroma razumel dogajanje. Zato je bilo metodološko ustrezno, da je njegova ocena razumevanja ostala 0. Takšen primer kaže, zakaj je pomembno uporabljati vnaprej opredeljene kriterije in ne vsakega vedenjskega odziva interpretirati kot napredek na vseh področjih.

Širše rezultate naše raziskave lahko povežemo tudi z metaanalizo Dowdalla et al. (2020), ki je ugotovila pozitiven učinek skupnega branja na receptivni jezik otrok. Čeprav njihova raziskava ni bila omejena na slikanice brez besedila, podpira pomen skupnega dela ob slikovnem in knjižnem gradivu za otrokovo jezikovno razumevanje. (Dowdall et al., 2020)

Rezultati naše raziskave tako kažejo, da so se pri večini otrok spremembe v razumevanju pojavljale postopoma in v skladu z njihovimi začetnimi zmožnostmi. Pri nekaterih je bil napredek viden predvsem v prepoznavanju posameznih elementov, pri drugih v razumevanju dela dogajanja. Pri tem je bila pomembna večkratna uporaba slikovnega gradiva, ponavljanje podobnih vprašanj ter individualno prilagajanje podpore.

Skupno gledano rezultati vseh štirih spremljanih področij kažejo, da sprememb pri otrocih ni mogoče opisati z enim samim kazalnikom. Pri nekaterih se je najprej izboljšalo sodelovanje, nato se je pojavil govor; pri drugih se pogostost govora ni spremenila, vendar so njihove izjave postajale daljše in vsebinsko bogatejše. Pri otroku z visoko začetno ravnjo so bile spremembe vidne predvsem kvalitativno, medtem ko pri otroku z nizko motivacijo za dejavnost govorni napredek ni bil zaznan. Prav individualna raznolikost rezultatov predstavlja eno ključnih ugotovitev raziskave in podpira potrebo po prilagojenem, sistematičnem in razvojno občutljivem delu z otroki v oddelku s prilagojenim programom.

Graf 4: Primerjava razumevanja ilustracij med začetnim in končnim opazovanjem, Vir: Lasten

Graf kaže izboljšanje razumevanja ilustracij pri štirih od šestih otrok. Pri otroku D je bila začetna ocena že najvišja, pri otroku F pa se ocena ni spremenila.

Graf kaže, da se je razumevanje ilustracij izboljšalo pri štirih od šestih otrok. Otrok A je od začetne ocene 0 napredoval do prepoznavanja posameznih elementov, otroci B, C in E pa so od prepoznavanja posameznih elementov napredovali do razumevanja dela prikazanega dogajanja. Pri otroku D je ocena ostala 3, saj je že ob začetku razumel zaporedje zgodbe. Pri otroku F spremembe v razumevanju nismo zanesljivo zaznali. Na četrto raziskovalno vprašanje lahko zato odgovorimo, da se je pri večini otrok razumevanje ilustracij izboljšalo, predvsem v smeri prehoda od prepoznavanja posameznih elementov k razumevanju dejanj in dela prikazanega dogajanja.

Primerjava vseh štirih grafov kaže, da spremembe pri otrocih niso bile enake na vseh spremljanih področjih. Najbolj enoten napredek se je pokazal pri sodelovanju v pogovoru, kjer so višjo končno oceno dosegli vsi otroci, ter pri dolžini govornih izjav, kjer je napredovalo pet od šestih otrok. Pri razumevanju ilustracij je napredovalo štiri od šestih otrok, pri pogostosti govornega izražanja pa trije od šestih. Rezultati tako kažejo, da je pri spremljanju otrok v oddelku s prilagojenim programom pomembno upoštevati več področij komunikacije hkrati, saj se lahko napredek pri posameznem otroku pokaže na različne načine.

3.6.5 Odgovori na raziskovalna vprašanja

Na podlagi rezultatov opazovanja in primerjave začetnega stanja z rezultati ob zadnjem opazovanju 4. aprila 2026 smo oblikovali odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Raziskovalno vprašanje 1: Kako se med izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila spreminja pogostost govornega izražanja otrok?

Pogostost govornega izražanja se je povečala pri treh od šestih otrok. Otrok A je prešel iz odsotnosti govora k redkim govornim odzivom, otrok B in otrok C pa sta prešla od zelo redkega govora k govoru ob spodbudi. Otrok D je že ob začetku raziskave govoril spontano in je to raven ohranil skozi celotno obdobje. Otrok E je skozi celotno spremljanje govoril predvsem ob spodbudi, pri otroku F pa se govorno izražanje do konca opazovanega obdobja ni pojavilo.

Rezultati kažejo, da se pogostost govornega izražanja ni povečala pri vseh otrocih, vendar so se pri nekaterih otrocih z nižjo začetno ravnjo govora pokazali jasni premiki v smeri pogostejšega vključevanja v komunikacijo.

Raziskovalno vprašanje 2: Kako se med izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila spreminja dolžina otrokovih izjav?

Dolžina govornih izjav se je povečala pri petih od šestih otrok. Otrok A je od odsotnosti govora napredoval do dvobesedne izjave. Otrok B je od enobesednih izjav prešel k večbesednim izjavam in je pri enem od opazovanj oblikoval tudi štiribesedno izjavo. Otrok C je od enobesednih odgovorov prešel k dvobesednim izjavam. Pri otroku D so bile večbesedne izjave prisotne že na začetku, vendar je pozneje oblikoval tudi izjave s štirimi ali več besedami. Otrok E je od enobesednih izjav napredoval do dvo- in tribesednih izjav. Pri otroku F se govor ni pojavil.

Rezultati tako kažejo, da se je pri večini otrok dolžina govornega izražanja povečala, vendar spremembe niso potekale povsem enakomerno. Pri posameznih srečanjih so bile izjave lahko krajše ali daljše, zato je bilo pri interpretaciji pomembno upoštevati celoten razvojni potek.

Raziskovalno vprašanje 3: Kako se spreminja sodelovanje otrok v pogovoru?

Sodelovanje v pogovoru se je izboljšalo pri vseh šestih otrocih, vendar na različnih ravneh. Otrok A je od začetne neudeležbe prešel k sodelovanju ob spodbudi. Otrok B je od sodelovanja ob močni spodbudi napredoval k odgovarjanju na vprašanja. Otrok C se je začel vključevati ob spodbudi, otrok D pa je od odgovarjanja na vprašanja prešel k samostojnemu komentiranju. Otrok E je napredoval od sodelovanja ob močni spodbudi k dejavnejšemu odgovarjanju na vprašanja. Pri otroku F se je napredek pokazal predvsem v neverbalnem sodelovanju, saj je ob koncu opazovanja za kratek čas usmeril pogled v slikanico, čeprav se govorno še ni izražal.

Rezultati kažejo, da je bilo sodelovanje področje, na katerem so se spremembe pojavile pri vseh otrocih. Pri otrocih z manj razvitim govorom je bilo pomembno upoštevati tudi neverbalne oblike vključevanja.

Raziskovalno vprašanje 4: Kako se med dejavnostmi spreminja razumevanje dogajanja na ilustracijah?

Razumevanje ilustracij se je izboljšalo pri štirih od šestih otrok. Otrok A je od začetne ocene 0 napredoval do prepoznavanja posameznih elementov. Otroci B, C in E so od prepoznavanja posameznih elementov prešli k razumevanju dela dogajanja. Otrok D je že ob začetku raziskave dobro razumel zaporedje zgodbe in je najvišjo raven ohranil skozi celotno obdobje. Pri otroku F sprememba na področju razumevanja ilustracij ni bila zaznana.

Skupni odgovori na raziskovalna vprašanja kažejo, da so se med večkratno uporabo slikanice brez besedila pri večini otrok pojavile pozitivne spremembe na vsaj enem od spremljanih področij. Najbolj enotne spremembe so bile opažene pri sodelovanju v pogovoru, medtem ko so bile spremembe v pogostosti govora bolj individualne. Rezultati potrjujejo pomen individualnega spremljanja otrok ter prilagajanja dejavnosti njihovim govorno-jezikovnim zmožnostim, interesom in pripravljenosti za sodelovanje.

3.6.6 Presoja hipotez

Na podlagi zbranih podatkov in primerjave začetnega stanja z rezultati ob zadnjem opazovanju 4. aprila 2026 smo presodili posamezne hipoteze.

Hipoteza 1: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok po večkratni uporabi slikanice brez besedila povečala pogostost govornega izražanja.

Hipoteza 1 je delno potrjena. Povečanje pogostosti govornega izražanja je bilo jasno opazno pri otrocih A, B in C. Otrok A je prešel z ocene 0 na 1, otrok B z ocene 1 na 2 in otrok C z ocene 1 na 2. Otrok D je že ob začetku dosegal najvišjo oceno 3 in jo skozi celotno obdobje ohranil. Otrok E je ostal pri oceni 2, otrok F pa pri oceni 0. Ker se pogostost govora ni povečala pri več kot polovici otrok, hipoteze ne moremo v celoti potrditi.

Hipoteza 2: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok med izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila povečala dolžina njihovih govornih izjav.

Hipoteza 2 je potrjena. Napredek v dolžini izjav je bil opazen pri petih od šestih otrok. Otrok A je napredoval z ocene 0 na 2, otrok B z ocene 1 na 2, otrok C z ocene 1 na 2, otrok D z ocene 2

na 3 in otrok E z ocene 1 na 2. Pri otroku F se govorno izražanje ni pojavilo, zato je ostal pri oceni 0.

Pri tem je treba upoštevati, da napredek ni bil povsem linearen. Posamezni otroci so ob nekaterih srečanjih oblikovali daljše izjave, ob drugih pa nekoliko krajše. Kljub temu primerjava začetnega in končnega stanja kaže jasen napredek pri večini otrok, zato hipotezo potrjujemo.

Hipoteza 3: Predvidevamo, da bodo otroci med večkratnim izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila postopoma aktivneje sodelovali v pogovoru.

Hipoteza 3 je potrjena. Pri vseh šestih otrocih je bila ob koncu spremljanja zabeležena višja stopnja sodelovanja kot ob začetnem opazovanju. Otrok A je napredoval z ocene 0 na 1, otrok B z 1 na 2, otrok C z 0 na 1, otrok D z 2 na 3, otrok E z 1 na 2, otrok F pa z 0 na 1. Pri nekaterih otrocih se je napredek kazal predvsem v verbalnem vključevanju, pri drugih pa tudi v neverbalnem sodelovanju, kot so usmerjanje pogleda, kazanje in vztrajanje pri dejavnosti.

Hipoteza 4: Predvidevamo, da se bo pri večini otrok izboljšalo razumevanje dogajanja na ilustracijah in povezovanje posameznih prizorov v smiselno celoto.

Hipoteza 4 je potrjena. Izboljšanje je bilo opazno pri otrocih A, B, C in E. Otrok A je prešel z ocene 0 na 1, otroci B, C in E pa z ocene 1 na 2. Otrok D je že ob začetku dosegal najvišjo oceno 3 in jo ohranil, otrok F pa je ostal pri oceni 0. Ker je bilo izboljšanje zaznano pri štirih od šestih otrok, hipotezo potrjujemo.

Na podlagi presoje vseh štirih hipotez lahko ugotovimo, da so se med večkratno uporabo slikanice brez besedila pri večini otrok pokazale spremembe predvsem v dolžini izjav, sodelovanju v pogovoru in razumevanju ilustracij. Spremembe v pogostosti govornega izražanja so bile manj enotne, zato je bila prva hipoteza potrjena le delno.

Rezultati poudarjajo pomen individualnega spremljanja, saj se otroci na enake dejavnosti ne odzivajo enako. Pri nekaterih se napredek najprej pokaže v sodelovanju in neverbalni komunikaciji, pri drugih v pogostejšem govoru, podaljševanju izjav ali boljšem razumevanju prikazanega dogajanja. Zato je pri interpretaciji rezultatov smiselno upoštevati celoten profil posameznega otroka in ne le posamezne oc

3.7 Izvirni prispevek k praksi in teoriji

Izvirni prispevek raziskave vidimo predvsem v sistematičnem spremljanju uporabe slikanic brez besedila pri otrocih v oddelku s prilagojenim programom. Posebnost raziskave je, da smo pri isti dejavnosti spremljali otroke z zelo različnimi začetnimi govorno-jezikovnimi zmožnostmi, od otrok brez govornega izražanja do otroka, ki se je že ob začetku spontano izražal v večbesednih izjavah. Takšna raznolikost vzorca je omogočila vpogled v to, kako različno se lahko posamezni otroci odzivajo na isto vrsto dejavnosti.

Pomemben prispevek raziskave predstavlja tudi način spremljanja otrokovega napredka. Nismo spremljali samo tega, ali otrok govori ali ne, temveč smo ločeno ocenjevali pogostost govora, dolžino izjav, sodelovanje v pogovoru in razumevanje ilustracij. Takšen način spremljanja je omogočil bolj celosten pogled na otrokovo komunikacijo. Rezultati so pokazali, da napredek ni nujno viden na vseh področjih hkrati. Pri nekaterih otrocih se je najprej izboljšalo sodelovanje, pri drugih se je povečala dolžina izjav, pri tretjih pa se je izboljšalo razumevanje prikazanega dogajanja.

To je posebej pomembno pri otrocih z manj razvitim govorom. Pri otroku F se govorno izražanje v času raziskave ni pojavilo, vendar je proti koncu pokazal kratek interes za slikanico in se začel vključevati na neverbalni ravni. Takšnega odziva ne moremo enačiti z napredkom v govoru, lahko pa ga razumemo kot pomemben začetni premik v pripravljenosti za sodelovanje. Pri otroku A se je najprej pojavilo neverbalno sodelovanje, nato posamezne besede in pozneje dvobesedna izjava. Takšni primeri kažejo, da je pri delu z otroki s posebnimi potrebami smiselno spremljati tudi manjše, individualno pomembne spremembe.

Izvirni praktični prispevek predstavlja tudi prilagajanje slikovnega gradiva interesom in izkušnjam otrok. Poleg slikanice brez besedila Pisano okno smo uporabili dve avtorsko izdelani didaktični gradivi, katerih vsebina je bila povezana z otrokom znanimi junaki in predhodnimi izkušnjami. Pri pripravi gradiva smo upoštevali prepoznavnost likov, jasnost ilustracij, zaporedje dogodkov in razvojne zmožnosti otrok. Takšen pristop je omogočil večjo prilagodljivost dejavnosti in lažje prilagajanje posameznemu otroku.

Raziskava je pokazala, da ima pri uporabi slikanic brez besedila pomembno vlogo odrasli. Slikanica sama po sebi ne zagotavlja govornega odziva, zato je ključnega pomena način vodenja dejavnosti. Odrasli mora znati prilagoditi vprašanja, omogočiti dovolj časa za odziv, prepoznati neverbalne komunikacijske poskuse in po potrebi modelirati daljšo izjavo. Pri otroku z manj razvitim govorom je lahko primeren cilj že poimenovanje posameznega

predmeta ali lika, medtem ko lahko pri otroku z bolj razvitim govorom odrasli spodbuja opisovanje dejanj, povezovanje dogodkov in samostojno pripovedovanje.

Praktična vrednost slikanic brez besedila je tudi v tem, da otroku ne ponujajo vnaprej določenega verbalnega odgovora. Ista ilustracija lahko pri enem otroku sproži eno besedo, pri drugem dvobesedno izjavo, pri tretjem pa celotno poved. Takšna odprtost omogoča uporabo istega gradiva pri otrocih z različnimi govorno-jezikovnimi zmožnostmi in podpira individualizacijo vzgojno-izobraževalnega dela.

Za prakso v oddelku s prilagojenim programom je pomembna tudi ugotovitev, da otrokovega napredka ni smiselno presojati samo na podlagi končne ocene. Pri nekaterih otrocih so bile spremembe postopne in niso potekale linearno. Posamezen otrok je lahko ob enem srečanju oblikoval daljšo izjavo, ob naslednjem pa krajšo. Zato je smiselno spremljati razvojni potek skozi več dejavnosti in rezultate povezovati s konkretnimi zapisi otrokovih izjav ter vedenja.

Raziskava opozarja tudi na pomen motivacije. Pri otroku F se je pokazalo, da slikovno gradivo zanj ni bilo enako privlačno kot za druge otroke. To pomeni, da slikanice brez besedila niso univerzalna metoda, ki bi bila enako primerna za vse otroke. V praksi je zato treba opazovati, katera vsebina otroka pritegne, koliko časa lahko sodeluje, kakšna stopnja spodbude je zanj primerna in ali bi bilo smiselno uporabiti drugačen tip slikovnega, igralnega ali senzornega gradiva.

Izvirni prispevek raziskave k teoriji je predvsem v prikazu individualnih razvojnih poti otrok v prilagojenem programu. Zaradi majhnega in namensko izbranega vzorca rezultatov ni mogoče posploševati na širšo populacijo, vendar raziskava ponuja podroben vpogled v različne odzive otrok na isto vrsto dejavnosti. To je pomembno predvsem zato, ker povprečne vrednosti pogosto ne pokažejo, kako različno lahko napredujejo posamezni otroci.

Rezultati kažejo, da se je pri večini otrok napredek pokazal na vsaj enem spremljanem področju, vendar ne nujno na vseh področjih hkrati. Pri polovici otrok se je povečala pogostost govornega izražanja, pri petih od šestih se je povečala dolžina izjav, pri vseh se je povečala raven sodelovanja, pri štirih pa se je izboljšalo razumevanje ilustracij. Takšen različen vzorec sprememb podpira potrebo po večdimenzionalnem spremljanju otrokove komunikacije.

Pomemben prispevek raziskave je tudi metodološki. Uporaba štiristopenjskih lestvic je omogočila primerjavo sprememb skozi čas, dnevniški zapisi pa so številčne ocene dopolnili s konkretnimi primeri izjav in vedenja. Kombinacija številčnega in opisnega spremljanja se je izkazala kot koristna, saj je omogočila natančnejšo interpretacijo posameznih sprememb.

Na podlagi ugotovitev bi lahko v praksi oblikovali preprost model dela s slikanicami brez besedila v prilagojenem programu. Dejavnost bi lahko potekala v več korakih: najprej opazovanje otrokovega interesa za ilustracijo, nato poimenovanje posameznih elementov, opisovanje dejanj, odgovarjanje na preprosta vprašanja in nazadnje povezovanje prizorov v širšo pripoved. Zahtevnost bi se prilagajala posameznemu otroku glede na njegovo trenutno raven.

Ugotovitve so lahko uporabne za vzgojitelje, pomočnike vzgojiteljev, specialne pedagoge in druge strokovne delavce, ki delajo z otroki z raznolikimi komunikacijskimi potrebami. Slikanice brez besedila lahko vključujejo v individualno delo, delo v manjših skupinah ali vsakodnevne jezikovne dejavnosti. Ob tem je pomembno, da se dejavnost ne izvaja kot preverjanje pravilnih odgovorov, temveč kot priložnost za spontano komunikacijo in skupno ustvarjanje pomena.

Za nadaljnje raziskovanje bi bilo smiselno vključiti večje število otrok, daljše obdobje spremljanja in več različnih vrst slikanic brez besedila. Zanimivo bi bilo primerjati odzive otrok na znano in neznano vsebino, avtorsko izdelano in že izdano slikanico ter individualno in skupinsko izvedbo dejavnosti. Prav tako bi bilo smiselno vključiti dodatnega neodvisnega opazovalca ter preveriti, ali se opažene spremembe ohranijo tudi po zaključku raziskovalnega obdobja.

Sklepno lahko ugotovimo, da izvirni prispevek raziskave ni v dokazovanju splošnega učinka slikanic brez besedila, temveč predvsem v prikazu njihove možne uporabe kot prilagodljivega komunikacijskega sredstva v oddelku s prilagojenim programom. Raziskava opozarja, da je pri takšnem delu ključno individualno prilagajanje, sistematično spremljanje, kakovostna podpora odraslega ter upoštevanje otrokovega interesa, razvojne ravni in načina komunikacije.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE

Govorno-jezikovni razvoj je eno pomembnejših področij otrokovega razvoja v predšolskem obdobju, saj otroku omogoča izražanje potreb, želja, misli in čustev ter vključevanje v odnose z odraslimi in vrstniki. Razvoj govora pri otrocih ne poteka enako hitro in enako intenzivno. Razlike so še posebej opazne pri otrocih s posebnimi potrebami, pri katerih so lahko prisotne težave na področju govornega izražanja, razumevanja, pozornosti, sodelovanja in socialne komunikacije. Zaradi tega je pomembno, da so dejavnosti za spodbujanje komunikacije prilagojene otrokovim individualnim zmožnostim, interesom in načinu izražanja.

V raziskovalni nalogi smo obravnavali slikanice brez besedila kot spodbudo za govorno izražanje otrok v oddelku s prilagojenim programom. Zanimalo nas je, kako se med večkratnim in načrtovanim izvajanjem dejavnosti s slikanico brez besedila spreminjajo pogostost govornega izražanja, dolžina otrokovih izjav, sodelovanje v pogovoru ter razumevanje dogajanja na ilustracijah.

V raziskavo je bilo vključenih šest predšolskih otrok, ki so se že ob začetnem opazovanju precej razlikovali v govorno-jezikovnih zmožnostih. Otroka A in F se govorno nista izražala, otroka B in C sta govorila zelo redko, otrok E je govoril predvsem ob spodbudi, otrok D pa se je že ob začetku izražal spontano. Razlike so bile prisotne tudi pri dolžini izjav, sodelovanju v pogovoru in razumevanju ilustracij. Takšno začetno stanje je pokazalo, da je bilo treba rezultate posameznega otroka interpretirati glede na njegovo lastno izhodiščno raven in ne le na podlagi primerjave z drugimi otroki.

Pri prvem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, kako se med izvajanjem dejavnosti spreminja pogostost govornega izražanja. Primerjava začetnega in končnega stanja je pokazala, da se je pogostost govora povečala pri treh od šestih otrok. Otrok A je od odsotnosti govora napredoval do redkih govornih odzivov. Otroka B in C sta od zelo redkega govora napredovala do pogostejšega odzivanja ob spodbudi. Pri otroku D je pogostost govora ostala na najvišji ravni, saj je že ob začetku govoril spontano. Otrok E je skozi celotno obdobje govoril predvsem ob spodbudi, pri otroku F pa se govorno izražanje ni pojavilo.

Prve hipoteze, s katero smo predvidevali povečanje pogostosti govora pri večini otrok, zato nismo mogli v celoti potrditi. Hipotezo smo ocenili kot delno potrjeno. Pri tem je pomembno poudariti, da nespremenjena številčna ocena pri posameznem otroku ne pomeni nujno odsotnosti napredka. Pri otroku D je bila možnost napredovanja omejena zaradi visoke začetne ravni, pri otroku E pa so se pozitivne spremembe pokazale na drugih spremljanih področjih.

Drugo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na dolžino govornih izjav. Na tem področju so bile spremembe izrazitejše. Dolžina izjav se je od začetnega do končnega stanja povečala pri petih od šestih otrok. Otrok A je od odsotnosti govora napredoval do dvobesedne izjave. Otrok B je od enobesednih izjav prešel k večbesednim in je med spremljanjem oblikoval tudi izjavo s štirimi besedami. Otrok C je od enobesednega izražanja napredoval do dvobesednih izjav. Pri otroku D so bile večbesedne izjave prisotne že ob začetku, pozneje pa je oblikoval tudi daljše izjave s štirimi ali več besedami. Otrok E je od enobesednih izjav napredoval do dvo- in tribesednih izjav. Pri otroku F se govor ni pojavil.

Pomembna ugotovitev je, da spremembe niso potekale popolnoma linearno. Posamezen otrok je lahko pri enem srečanju oblikoval daljšo, pri naslednjem pa nekoliko krajšo izjavo. To je bilo posebej opazno pri otroku B, ki je 1. aprila oblikoval štiribesedno izjavo, ob zadnjem

opazovanju pa tribesedno. Pri interpretaciji je bilo zato pomembno upoštevati celoten razvojni potek in ne posamezne izjave ali posamezne ocene.

Drugo hipotezo, s katero smo predvidevali, da se bo pri večini otrok povečala dolžina govornih izjav, smo potrdili. Poleg številčnega povečanja so bile pomembne tudi kvalitativne spremembe. Pri več otrocih se je govor razvijal od poimenovanja posameznega predmeta ali osebe k povezovanju osebe z dejanjem. Izjave, kot so »Raca«, »Mama« ali »Maša«, so se postopoma razvile v izjave, kot so »Raca plava«, »Mama gre« in »Maša gleda žogo«. To kaže, da se ni povečalo le število uporabljenih besed, temveč se je pri nekaterih otrocih spreminjal tudi način opisovanja dogajanja.

Tretje raziskovalno vprašanje je obravnavalo sodelovanje otrok v pogovoru. Prav na tem področju so bile spremembe najbolj enotne. Ob koncu spremljanja je bila pri vseh šestih otrocih zabeležena višja stopnja sodelovanja kot ob začetku. Otrok A je od nesodelovanja napredoval do vključevanja ob močni spodbudi. Otrok B je od sodelovanja ob močni spodbudi prešel k odgovarjanju na vprašanja. Podoben začetni napredek je bil opažen pri otroku C. Otrok D je od odgovarjanja na vprašanja napredoval do samostojnega komentiranja, otrok E pa do dejavnejšega odgovarjanja na vprašanja. Pri otroku F se sprememba ni pokazala v govoru, temveč predvsem v začetnem neverbalnem vključevanju in kratkem usmerjanju pozornosti k slikanici.

Tretjo hipotezo, da bodo otroci med večkratnim izvajanjem dejavnosti postopoma aktivneje sodelovali v pogovoru, smo zato potrdili. Ta ugotovitev je posebej pomembna za delo z otroki, ki se govorno še ne izražajo. Pri njih napredka ni mogoče vrednotiti samo s številom besed. Pomembni so tudi pogled, kazanje, usmerjanje skupne pozornosti, odzivanje na pobudo odraslega in pripravljenost ostati pri dejavnosti.

Četrto raziskovalno vprašanje se je nanašalo na razumevanje dogajanja na ilustracijah. Napredek je bil zaznan pri štirih od šestih otrok. Otrok A je od začetne odsotnosti zanesljivo prepoznavnega razumevanja napredoval do prepoznavanja posameznih elementov. Otroci B, C in E so od prepoznavanja posameznih oseb ali predmetov napredovali do razumevanja dela prikazanega dogajanja. Otrok D je že ob začetku razumel zaporedje zgodbe in je visoko raven ohranil. Pri otroku F spremembe v razumevanju ilustracij nismo mogli zanesljivo potrditi.

Pri tem je bilo pomembno ločevati med govornim odzivom in razumevanjem. Posamezna beseda sama po sebi še ne dokazuje, da otrok razume širše dogajanje na ilustraciji. Zato smo

pri vrednotenju upoštevali tudi ustreznost odziva na sliko, usmerjanje pozornosti in povezovanje posameznih elementov. Pri otroku F je bil na primer ob koncu zaznan kratek interes za slikanico, vendar to ni zadostovalo za sklep, da že prepoznava posamezne elemente oziroma razume prikazano dogajanje. Njegova ocena razumevanja je zato ostala nespremenjena.

Četrto hipotezo, da se bo pri večini otrok izboljšalo razumevanje dogajanja na ilustracijah in povezovanje posameznih prizorov, smo potrdili. Napredek je bil zaznan pri štirih od šestih otrok, pri otroku D pa zaradi visoke začetne ravni številčnega napredka ni bilo mogoče pričakovati.

Skupni rezultati raziskave tako kažejo, da je bila prva hipoteza delno potrjena, druga, tretja in četrta pa potrjene. Najbolj enotne spremembe so bile opažene pri sodelovanju v pogovoru, kjer so napredovali vsi otroci. Pri dolžini izjav je napredovalo pet od šestih otrok, pri razumevanju ilustracij štirje od šestih, pri pogostosti govora pa trije od šestih.

Pomembna ugotovitev raziskave je, da napredka pri otroku ni smiselno presojati samo na enem področju. Pri otroku se lahko pogostost govora ne spremeni, hkrati pa njegove izjave postanejo daljše ali se izboljša sodelovanje in razumevanje. Prav zato se je spremljanje štirih različnih področij izkazalo kot koristno. Omogočilo je bolj celovit vpogled v otrokovo komunikacijo in zmanjšalo možnost, da bi manjše, vendar za posameznega otroka pomembne spremembe ostale spregledane.

Rezultati se povezujejo z ugotovitvami dosedanjih raziskav, ki poudarjajo pomen skupnega ogledovanja oziroma branja slikovnega gradiva za govorno-jezikovni razvoj. Raziskave slikanic brez besedila kažejo, da odsotnost zapisanega besedila ustvarja prostor za otrokovo aktivnejše opisovanje, poimenovanje, oblikovanje pomenov in pripovedovanje. Pomembna pri tem ni le slikanica sama, temveč predvsem kakovost interakcije med otrokom in odraslim. Odrasli z vprašanji, ponavljanjem, modeliranjem in razširjanjem otrokovih izjav ustvarja pogoje, v katerih se otrok lahko vključuje glede na svojo trenutno razvojno raven.

Tudi v naši raziskavi se je pokazala pomembna vloga odraslega. Pri otrocih z manj razvitim govorom so bila potrebna preprostejša vprašanja, več časa za odziv in sprejemanje neverbalnih oblik komunikacije. Pri otrocih z razvitejšim govorom pa je bilo mogoče postopoma zahtevati opisovanje dejanj, povezovanje dogodkov in samostojnejše

komentiranje. To kaže, da slikanica brez besedila ni metoda s točno določenim načinom uporabe, temveč prilagodljivo komunikacijsko sredstvo.

Pomembna se je pokazala tudi prilagoditev gradiva interesom otrok. Poleg slikanice Pisano okno smo uporabili avtorsko izdelana didaktična gradiva, povezana z otrokom znanimi vsebinami in liki. S tem smo želeli dejavnost približati njihovim interesom in izkušnjam. Takšna prilagoditev se je v praksi pokazala kot uporabna, vendar rezultati hkrati opozarjajo, da ista vsebina ni enako motivacijska za vse otroke. Pri otroku F slikovno gradivo ni povzročilo govornega odziva, zato bi bilo pri nadaljnjem delu smiselno iskati drugačne vsebine in načine spodbujanja njegove komunikacije.

Izvirni prispevek naloge vidimo predvsem v podrobnem spremljanju individualnih sprememb pri otrocih v oddelku s prilagojenim programom. Raziskava ne prikazuje le skupnih rezultatov, ampak kaže različne razvojne poti posameznih otrok. Za pedagoško prakso je to pomembno, saj opozarja, da enakega rezultata ni mogoče pričakovati od vseh otrok in da mora biti cilj dejavnosti prilagojen posamezniku.

Uporaben je bil tudi način spremljanja, pri katerem smo številčne ocene dopolnjevali s konkretnimi izjavami in opisi vedenja. Samo številčna lestvica namreč ne bi pokazala vseh kvalitativnih razlik. Na primer pri otroku D so se posamezne izjave razlikovale po dolžini in vsebini, čeprav je bil na nekaterih področjih že blizu najvišje ravni. Pri otroku F pa so opisni zapisi omogočili zaznavo začetnega zanimanja, čeprav se številčne ocene govora niso spremenile.

Ugotovitve je treba presojati ob upoštevanju omejitev raziskave. V raziskavo je bilo vključenih le šest otrok iz enega oddelka s prilagojenim programom, zato rezultatov ne moremo posploševati na vse predšolske otroke s posebnimi potrebami. Vzorec je bil namensko izbran in otroci so se razlikovali po starosti, govorno-jezikovnih sposobnostih, pozornosti, interesih in drugih individualnih značilnostih.

Omejitev predstavlja tudi razmeroma kratko obdobje spremljanja. Raziskava ne omogoča ugotavljanja, ali bi se spremembe ob daljšem izvajanju nadaljevale in ali bi se ohranile po koncu dejavnosti. Prav tako ne moremo izključiti vpliva otrokovega razpoloženja, utrujenosti, zdravstvenega stanja, zanimanja za posamezno vsebino in drugih vsakodnevnih okoliščin.

Pomembna metodološka omejitev je tudi dejstvo, da je ista oseba dejavnosti izvajala in hkrati opazovala odzive otrok. Čeprav smo uporabljali vnaprej določene kriterije ocenjevanja in dnevniško beležili konkretne izjave in vedenje, možnosti subjektivne presoje ni mogoče v celoti izključiti. Pri prihodnjih raziskavah bi bilo smiselno vključiti dodatnega neodvisnega opazovalca ali videoanalizo posameznih dejavnosti.

Raziskava prav tako ni vključevala kontrolne skupine. Zato na podlagi rezultatov ne moremo trditi, da so opažene spremembe nastale izključno zaradi uporabe slikanic brez besedila. Otroci so bili hkrati vključeni v številne druge vsakodnevne komunikacijske in vzgojno-izobraževalne dejavnosti, poleg tega pa njihov govor v predšolskem obdobju naravno napreduje. Iz tega razloga govorimo o spremembah, ki so se pojavile med uporabo slikanic brez besedila, in ne o neposrednem vzročnem vplivu slikanic.

Za nadaljnje raziskovanje bi bilo smiselno dejavnosti izvajati daljše časovno obdobje, vključiti večje število otrok ter primerjati različne vrste slikovnega gradiva. Zanimivo bi bilo preveriti tudi razlike med individualnim delom in delom v manjši skupini ter med uporabo otroku znane in neznane vsebine. Nadaljnje raziskave bi lahko spremljale tudi druge vidike govorno-jezikovnega razvoja, na primer raznolikost besedišča, slovnično zahtevnost povedi, samostojnost pripovedovanja in sposobnost povezovanja več zaporednih dogodkov.

Na podlagi celotne raziskave lahko sklenemo, da so slikanice brez besedila lahko uporabna in prilagodljiva spodbuda za govorno-komunikacijske dejavnosti v oddelku s prilagojenim programom. Njihova vrednost je predvsem v odprtosti, saj otroku omogočajo sodelovanje na ravni, ki jo trenutno zmore. Nekateri otroci lahko sodelujejo s pogledom ali kazanjem, drugi s posamezno besedo, tretji z večbesednimi izjavami ali samostojnim komentiranjem.

Pri uporabi slikanic brez besedila je zato ključnega pomena, da odrasli dejavnost prilagaja otrokovim zmožnostim, interesom in trenutni pripravljenosti za komunikacijo. Napredek je treba vrednotiti individualno in skozi daljše časovno obdobje. Rezultati naše raziskave kažejo, da se lahko med večkratnimi dejavnostmi s slikanico brez besedila pri otrocih pojavijo pomembne spremembe v govornem izražanju, sodelovanju in razumevanju, vendar se te pri posameznih otrocih kažejo na različne načine in z različno intenzivnostjo.

5. VIRI IN LITERATURA

1. Arizpe, E. (2013). Meaning-making from wordless (or nearly wordless) picturebooks: What educational research expects and what readers have to say. *Cambridge Journal of Education, 43*(2), 163–176. https://doi.org/10.1080/0305764X.2013.767879

2. Baloh, B. (2013). *Pripovedovanje kot kontekst otrokovega govornega razvoja od tretjega do sedmega leta starosti* (doktorska disertacija). Filozofska fakulteta, Ljubljana.
3. Boudreau, D. (2008). Narrative abilities: Advances in research and implications for clinical practice. *Topics in Language Disorders, 28*(2), 99–114.

4. Chaparro-Moreno, L. J., Reali, F. in Maldonado-Carreño, C. (2017). Wordless picture books boost preschoolers' language production during shared reading. *Early Childhood Research Quarterly, 40*, 52–62. https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2017.03.001

5. Curenton, S. M. (2011). Understanding the landscapes of stories: The association between preschoolers' narrative comprehension and production skills and cognitive abilities. *Early Child Development and Care, 181*(6), 791–808. https://doi.org/10.1080/03004430.2010.490946

6. Dowdall, N., Melendez-Torres, G. J., Murray, L., Gardner, F., Hartford, L. in Cooper, P. J. (2020). Shared picture book reading interventions for child language development: A systematic review and meta-analysis. *Child Development, 91*(2), e383–e399. https://doi.org/10.1111/cdev.13225

7. Fenson, L., Marchman, V. A., Thal, D. J., Dale, P. S., Reznick, J. S. in Bates, E. (2007). *MacArthur-Bates communicative development inventories: User's guide and technical manual* (2nd ed.). Paul H. Brookes Publishing.

8. Grginič, M. (2005). *Porajajoča se pismenost*. Izolit.

9. Grilc, N. (2014). *Govorno-jezikovne motnje: Priročnik z vajami*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

10. Grolig, L., Cohrdes, C., Tiffin-Richards, S. P. in Schroeder, S. (2020). Narrative dialogic reading with wordless picture books: A cluster-randomized intervention study. *Early Childhood Research Quarterly, 51*, 191–203. https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2019.11.002

11. Haramija, D. in Batič, J. (2013). *Poetika slikanice*. Franc-Franc.

12. Isbell, R., Sobol, J., Lindauer, L. in Lowrance, A. (2004). The effects of storytelling and story reading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early Childhood Education Journal, 32*(3), 157–163.

13. Kranjc, S. (1999). *Razvoj govora predšolskih otrok*. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

14. Levc, S. (2014). *Liba, laca, lak: Kako pomagamo otroku do boljšega pogovora*. Samozaložba.

15. Locke, J. L. (2011). Displays of vocal and verbal complexity: A fitness account of language, situated in development. V K. R. Gibson in M. Tallerman (ur.), *The Oxford handbook of language evolution* (str. 328–339). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199541119.013.0034

16. Lukač, R. (2022). *Metode dela z vrtčevskimi otroki z govorno-jezikovnimi motnjami v rednih oddelkih* (magistrsko delo). Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem, Koper. Repozitorij Univerze na Primorskem.

17. Marjanovič Umek, L. (1990). *Mišljenje in govor predšolskega otroka*. Državna založba Slovenije.

18. Marjanovič Umek, L. (2010). *Psihologija otrokovega razvoja: Od rojstva do mladostništva*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

19. Marjanovič Umek, L., Kranjc, S. in Fekonja, U. (2006). *Otroški govor: Razvoj in učenje*. Izolit.

20. Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.). (2009). *Razvojna psihologija*. Znanstvena založba Filozofske fakultete in Rokus Klett.

21. Miller, J. F. in Paul, R. (1995). *The clinical assessment of language comprehension*. Paul H. Brookes Publishing.

22. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. (2025). *Kurikulum za vrtce*.

23. Možetič, N. (2016). *Pripovedovanje in igra vlog ob slikanici brez besedila* (magistrsko delo). Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem, Koper.

24. Paris, A. H. in Paris, S. G. (2001). *Children's comprehension of narrative picture books*. Center for the Improvement of Early Reading Achievement.

25. Ramos, A. M. in Ramos, R. (2011). Ecoliteracy through imagery: A close reading of two wordless picture books. *Children's Literature in Education, 42*(4), 325–339. https://doi.org/10.1007/s10583-011-9142-3

26. Rees, K., Nadig, A. in Rvachew, S. (2017). Story-related discourse by parent–child dyads: A comparison of typically developing children and children with language impairments. *International Journal of Child-Computer Interaction, 12*, 16–23. https://doi.org/10.1016/j.ijcci.2017.01.001

27. Rosenbaum, S. in Simon, P. (ur.). (2016). *Speech and language disorders in children: Implications for the Social Security Administration's Supplemental Security Income Program*. The National Academies Press. https://doi.org/10.17226/21872

28. Schick, A. (2015). Wordless book-sharing styles in bilingual preschool classrooms and Latino children's emergent literacy skills. *Journal of Early Childhood Literacy, 15*(3), 331–363. https://doi.org/10.1177/1468798414551942

29. Zhang, Q., Torr, J., Han, F., Dong, W. in Hu, J. (2025). A comparison between preschool children's verbal participation during the shared reading of a wordless and a text-based rendition of Aesop's fable *The Lion and the Mouse*. *Early Years, 45*(5), 817–831. https://doi.org/10.1080/09575146.2025.2477583

30. Zhang, R., Brown, S. in Lysaker, J. (2024). A cross-case study of children's oral narratives and image reading of a wordless picturebook. *Reading & Writing Quarterly, 40*(3), 191–210. https://doi.org/10.1080/10573569.2023.2184737

6. PRILOGE

Tabela 2: Začetno stanje pred projektom, 17. 3. 2026

	STAROST	POGOSTOST GOVORA (0 – 3)	DOLŽINA IZJAVE (0 – 3)	SODELOVANJE V POGOVORU (0 – 3)	RAZUMEVANJE SLIKE (0 – 3)	PRIMER IZJAVE ALI VEDENJA	KRATEK OPIS OPAZOVANJA
A	3,4	0	0	0	0	Gleda sliko.	Ne govori.
B	4	1	1	1	1	»Kva.«	Govori zelo redko.
C	4	1	1	0	1	»Ne.«	Govori zelo Redko.
D	3,7	3	2	2	3	»Vrže žoga tuki.«	Opisuje dogajanje ob vprašanjih.
E	4	2	1	1	1	»Okej.«	Govori ob spodbudi.
F	2,7	0	0	0	0	Odrine slikanico.	Slikanica ga ne zanima.

Tabela 3: Legenda

Področje	**0**	**1**	**2**	**3**
Pogostost govora	ne govori	govori zelo redko	govori ob spodbudi	govori spontano
Dolžina izjave	brez govora	ena beseda	dve do tri besede	štiri ali več besed
Sodelovanje v pogovoru	ne sodeluje	sodeluje ob močni spodbudi	odgovarja na vprašanja	sam komentira
Razumevanje slike	ne razume	prepozna posamezne elemente	razume del dogajanja	razume zaporedje zgodbe

Tabela 4: Dnevnik beleženja dejavnosti, 19. 3. 2026

Otrok	Pogostost (0 – 3)	Dolžina (0 – 3)	Sodelovanje (0 – 3)	Razumevanje (0 – 3)	Izjava
A	0	0	0	0	Pogled je usmerjen v slikanico.
B	1	1	1	1	Ob pripovedovanju vodi mojo roko po ilustracijah.
C	1	1	1	1	S prstom kaže na slike. »Mama.«
D	3	3	2	3	»Fantek žogo ma.« »Žogo vrgel visoko.« »Fantek gleda gor žoga je.« »Gleda fantek tuki.«
E	2	1	1	1	»Maša.«
F	0	0	0	0	Slikanica ga ne zanima.

Tabela 5: Dnevnik Beleženja dejavnosti, 24. 3. 2026

Otrok	Pogostost (0 – 3)	Dolžina (0 – 3)	Sodelovanje (0 – 3)	Razumevanje (0 – 3)	Izjava
A	0	0	0	0	Pogled je usmerjen v slikanico.
B	1	1	1	1	Ob pripovedovanju vodi mojo roko po ilustracijah. »Raca.«
C	1	1	1	1	S prstom kaže na slike. »Mama.«
D	3	2	2	3	»Fantek žogo ma.« »Visoko.« »Kje je žoga?« »Hrib.«
E	2	1	1	1	»Maša.«
F	0	0	0	0	Slikanica ga ne zanima.

Tabela 6: Dnevnik beleženja dejavnosti, 26. 3. 2026

Otrok	Pogostost	Dolžina	Sodelovanje	Razumevanje	Izjava
A	0	0	1	0	Pogleda sliko, ob spodbudi pokaže.
B	1	1	1	1	»Raca.«
C	1	1	1	1	»Mama.« pokaže na lik.
D	3	3	3	3	»Fantek vrže žogo visoko.«
E	2	1	1	1	»Maša.«
F	0	0	0	0	Ne sodeluje.

Tabela 7: Dnevnik beleženja dejavnosti, 29. 3. 2026

Otrok	Pogostost	Dolžina	Sodelovanje	Razumevanje	Izjava
A	1	1	1	1	»Tam.«
B	2	2	1	1	»Raca plava.«
C	1	1	1	1	»Mama.«
D	3	2	3	3	»Fantek gleda žogo.«
E	2	2	2	1	»Maša tam.«
F	0	0	0	0	Odrine knjigo.

Tabela 8: Dnevnik beleženja dejavnosti, 1. 4. 2026

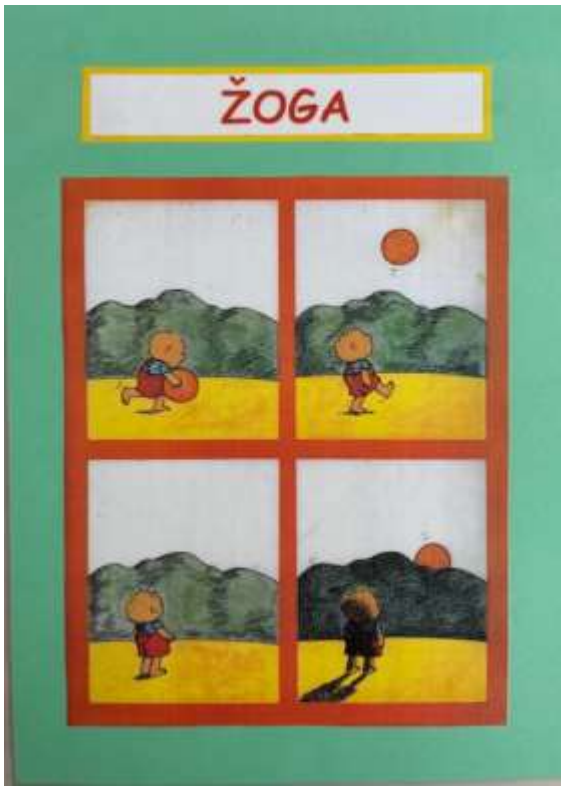
Otrok	Pogostost	Dolžina	Sodelovanje	Razumevanje	Izjava
A	1	1	1	1	»Žoga.«
B	2	3	2	2	»Raca gre v vodo.«
C	2	2	1	1	»Mama tukaj.«
D	3	3	3	3	»Fantek vrže žogo visoko.«
E	2	2	2	2	»Maša gleda.«
F	0	0	1	0	Pogleda sliko, brez govora.

Tabela 9: Dnevnik beleženja dejavnosti, 4. 4. 2026

Otrok	Pogostost	Dolžina	Sodelovanje	Razumevanje	Izjava
A	1	2	1	1	»Žoga tam.«
B	2	2	2	2	»Raca plava tam.«
C	2	2	1	2	»Mama gre.«
D	3	3	3	3	»Fantek vrže žogo in gleda.«
E	2	2	2	2	»Maša gleda žogo.«
F	0	0	1	0	Kratek interes, brez govora.

Slika 4: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno

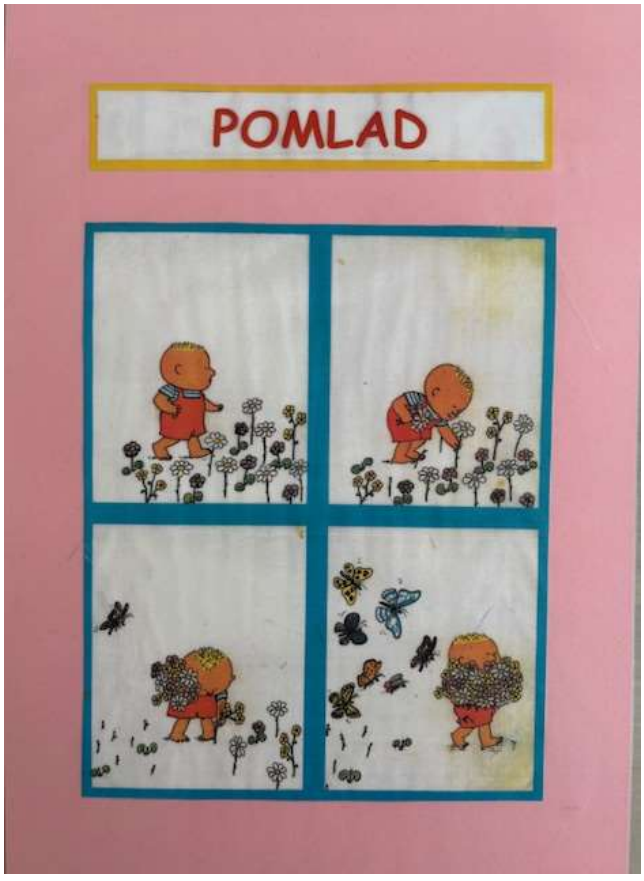
Slika 3: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno

Slika 7: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno

Slika 6: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno

Slika 5: Slikalnica brez besedila, Vir: M. Manček: Pisano okno

Slika 9: Avtorsko izdelano didaktično gradivo Maša in medved

Slika 8: Avtorsko izdelano didaktično gradivo Zaljubljeni žabec